

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı

TEKİRDAĞ ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDE BULUNAN KADIN TEPELİKLERİ VE TEPELİK SÜSLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Saadet ACAR

Sivas

Ekim 2024

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı

**TEKİRDAĞ ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDE
BULUNAN KADIN TEPELİKLERİ VE TEPELİK SÜSLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Saadet ACAR

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Ebru BİLGET FATAHA

Sivas

Ekim 2024

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntılarladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

....../....../2024

Saadet ACAR

ÖNSÖZ

Arkeolojik ve etnografik eserlerin sergilendiği Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Tekirdağ Müzesi olarak 1967 yılında kurulmuş, 1977 yılına kadar küçük bir teşhir salonunda faaliyetlerini sürdürmüştür. 1927 yılında vali konağı olarak inşa edilen binanın müze olarak kullanılmak üzere Kültür Bakanlığı'na devredilmesi üzerine yapılan restorasyonlardan sonra, Ertuğrul Mahallesi Rakoczi Caddesi yeni binası 1992 yılında Arkeoloji ve Etnografya Müzesi olarak ziyarete açılmıştır. Müze teşhiri, giriş bölümünde taş eserler salonu, ikinci katta arkeolojik eserler ve etnografya salonu ile Helenistik dönemden Osmanlı dönemine kadar taş eserlerin kronolojik olarak sergilendiği bahçe teşhirlerinden oluşmaktadır.

Tez konusu olarak “Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi’nde Bulunan Kadın Tepelikleri ve Tepelik Süsleri” seçilmiş olup, teknik, malzeme ve süsleme açısından inceleme yapılmıştır. Yapılan inceleme sonuçlarına göre, aynı dönemlerde, metalden yapılan süs için kullanım eşyaları olan tepelik ve tepelik süsleri karşılaştırılmış, kullanılan malzeme, süsleme ve teknik özelliklerine bakılarak benzerlikleri ve farklılıkları değerlendirmeleri yapılmaya çalışılmıştır.

Tezi konusu bulmamda yol gösteren ve bu konuda araştırmalarım boyunca destek olan, yol gösteren çok değerli Dr. Öğr. Üyesi Ebru BİLGET FATAHA hocama, tez çalışma konumda yer alan eserlerin bulunduğu Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Müdürü emekli müdür Nejat ÖNDER’e, yeni müdür Aldülgani TARKAN’a, müzeye ilk görüşmeye gittiğim günden bugüne kadar tez çalışmamın gerekli belge, bilgi ve envanter kayıtlarına ulaşmamda ve fotoğraf çekimimde yardımlarını esirgemeyen Arkeolog Büşra BUDAK’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez çalışmam boyunca benden desteğini esirgemeyen Anneme, Babama, Eşime, Oğluma ve Kızıma sabırları, sevgileri, destekleri için çok teşekkür ederim

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ	v
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
Araştırmanın Amacı	1
Araştırmanın Önemi	1
Araştırmada Kullanılan Yöntem.....	2
Araştırmanın Sayıltıları	2
Araştırmanın Sınırlılıkları	2
Benzer Araştırmalar.....	2
Araştırmanın Tanımlamaları.....	4
BÖLÜM 1.....	5
1.TEKİRDAĞ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	5
1.1.Tekirdağ'ın Tarihçesi.....	5
1.2.Tekirdağ İlinin Coğrafi Durumu.....	9
1.3.Tekirdağ İlinin Sosyo-kültürel Yapısı ve El Sanatları	10
1.4.Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	12
BÖLÜM 2.....	17
2.GİYİM: TÜRKLERDE KULLANILAN KADIN BAŞLIKLARI	
ÖRNEKLERİ	17
2.1. Giyim.....	17

2.2. Türklerde Kullanılan Kadın Başlıklarının Tarihçesi.....	19
BÖLÜM 3.....	31
3. KADIN TEPELİKLERİ VE TEPELİK SÜSLEMELERİ.....	31
3.1.Tepelik Tanımı	31
3.2. Tepeliklerde Uygulanan Biçimsel Özellikler.....	32
3.3. Tepeliklerde Kullanılan Malzemeler	32
3.4. Tepeliklerde Uygulanan Süsleme Teknikleri	33
3.4.1. Kabartma Tekniği.....	33
3.4.2. Kalıpla Kabartma Tekniği	33
3.4.3. Telkâri (Filigre) Tekniği	34
3.4.4. Delik – işi (Ajur, Kafes oyma) Tekniği.....	35
3.4.5. Kakma/Mıhlama Tekniği	35
3.4.6. Güverse Tekniği	36
3.4.7. Çalma ve Kazıma Tekniği.....	36
3.4.8. Tel İşî Tekniği	36
BÖLÜM 4.....	37
4. KATALOG	37
BÖLÜM 5.....	131
5. DEĞERLENDİRME.....	131
SONUÇ.....	153
KAYNAKÇA.....	155
ÖZ GEÇMİŞ.....	159

KISALTMALAR

Bk.	: Bakınız
C	: Cilt
Ed	: Editör
H.	: Hicri
M.	: Miladi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
TDV	: Türk Diyanet Vakfı
TİEM	: Türk İslam Eserleri Müzesi
TSM	: Topkapı Sarayı Müzesi
TSMK	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Vb.	: ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Kadın tepelik ve tepelik süslerinin biçimsel ve malzeme özellikleri	131
Tablo 2. Kadın tepelik ve tepelik süslerinin boyutları.....	132
Tablo 3. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan teknikler	135
Tablo 4. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan renkler	138
Tablo 5. Motif çeşitleri	142

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1. Tekirdağ ili Haritası.....	9
Fotoğraf 2. Tekirdağ yöresine ait Karacakılavuz dokumaları.....	11
Fotoğraf 3. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	12
Fotoğraf 4. Antik Çağda Tekirdağ Taş Eserler Bölümü.....	13
Fotoğraf 5. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Sünnet Odası.....	14
Fotoğraf 6. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Seramikler Bölümü.....	15
Fotoğraf 7. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Prens Teles'in Mezar Odası, Naip Tümülsü	15
Fotoğraf 8. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Tepelik Örneklerinin Yer Aldığı Teşhir Vitrini	16
Fotoğraf 9. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Tekfurdağı Sancağı	16
Fotoğraf 10. Hun dönemi kadın başlıkları örnekleri.....	20
Fotoğraf 11. Göktürklerde kadınların üç dilimli taç örneği-Umay tasviri (Kadın ve çocukların koruyucu tanrıçası).	21
Fotoğraf 12. Boğtak örneği.	22
Fotoğraf 13. Uygur prenseslerinin saç modellerine örnek.	22
Fotoğraf 14. Uygur kadınlarının başlık örnekleri.	23
Fotoğraf 15. Bağaltak örnekleri – Kubadabad Sarayı Çinileri	23
Fotoğraf 16. Bağaltak örnekleri (13. yy.)	24
Fotoğraf 17. Zülüflük, Sorguç, Baş İğnesi Örneği.....	26
Fotoğraf 18. Sırma işlemeli fes örneği.....	27
Fotoğraf 19. Külâh başlığı örneği	28
Fotoğraf 20. Levni- Feraceli Kadın örnekleri.	29
Fotoğraf 21. Cumhuriyet dönemi baş örtme modelleri.....	30
Fotoğraf 22. Yöresel kıyafetler	30
Fotoğraf 23. Kaydırılarak oluşturulmuş tepelik örnekleri	32
Fotoğraf 24. Kabartma tekniği örneği.....	33
Fotoğraf 25. Kabartılmış süsleme örneği.....	34
Fotoğraf 26. Telkâri örneği	34
Fotoğraf 27. Delik işi tekniği örneği.....	35

Fotoğraf 28. Mercan kakmalı tepelik eser örneği	35
Fotoğraf 29. Güverse tepelik örneği.....	36
Fotoğraf 30. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde yer alan kadın süs eşyaları örnekleri	145
Fotoğraf 31. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 1	146
Fotoğraf 32. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 2	146
Fotoğraf 33. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 3	147
Fotoğraf 34. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 4	147
Fotoğraf 35. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 5	148
Fotoğraf 36. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 6	148
Fotoğraf 37. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 7	149
Fotoğraf 38. Edirne Türk İslam Eserleri Müzesi Örnekleri 1	149
Fotoğraf 39. Edirne Türk İslam Eserleri Müzesi Örnekleri 2	150
Fotoğraf 40. Edirne Türk İslam Eserleri Müzesi Örnekleri 3	150
Fotoğraf 41. Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Tepelik örnekleri 1.....	151
Fotoğraf 42. Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Tepelik örnekleri 2.....	151
Fotoğraf 43. Nevşehir Müzesi tepelik örneği.....	152
Fotoğraf 44. Kahramanmaraş Müzesi tepelik örneği.....	152

ÖZET

Kadın tepelikleri ve tepelik süsleri ait olduğu dönemin süsleme sanatını yansıtmaktadır. Bu açıdan yapılan çalışmayla kadın tepeliklerinin ve tepelik süslerinin şekil, teknik ve kompozisyonlarının özelliklerini inceleme ve karşılaştırma imkânı elde edilmiştir. Çalışmanın amacı Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan kadın tepelikleri ve tepelik süslerinin şekil, boyut, malzeme ve uygulanan teknikleri tespit edilerek, kullanılan süsleme ve kompozisyon özelliklerinin belirlenmesidir. Bu çalışmanın materyalini Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi teşhirinde ve depoda yer alan 42 kadın tepelik ve tepelik süslerinden eserler oluşturmaktadır. Metodolojik olarak müzede yer alan kadın tepelik ve tepelik süsleri ile ilgili envanter kayıtlarından elde edilen veriler kullanarak biçim, boyut, metot, motif, süsleme ve malzeme açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. İnceleme sonucunda eserlerin Osmanlı Dönemine ait olduğu, biçimsel ve malzeme özelliklerinin çoğunluğunun damla biçiminde olduğu ve malzeme olarak metalden üretildiği gümüş veya pirincin çok az derecede kullanıldığı, renkli taşlarla süslendiği ve teknik olarak kabartma ve tel işi tekniğinin kullanıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın tepelik, tepelik süsleri, Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Osmanlı dönemi, metal

ABSTRACT

Women's tepeliks and tepelik ornaments reflect the decorative art of the period to which they belong. In this respect, this study will provide an opportunity to examine and compare the characteristics of the shape, technique and composition of women's tepeliks and tepelik ornaments. The aim of the study is to determine the shape, size, material and techniques of women's tepeliks and tepelik ornaments found in Tekirdağ Archaeology and Ethnography Museum and to determine the ornamentation and composition features used. The material of this study consists of 42 artefacts from women's tepeliks and tepelik ornaments in the Tekirdağ Archaeological and Ethnographical Museum's display showcase and storage room. Methodologically, the data obtained from the inventory records of the women's tepelik and tepelik ornaments in the museum were used to evaluate them in terms of form, size, method, motif, ornamentation and material. When compared with other studies in the literature, it shows similarities in terms of colour, form, material and technique. As a result of the examination, it was determined that the artefacts belong to the Ottoman Period, that the majority of their formal and raw material characteristics are in the form of drops, that they are made of metal as raw material, that silver or brass is used to a very small extent, that they are decorated with coloured stones, and that relief and wire work techniques are used as techniques.

Keywords: Women's tepelik, tepelik ornaments, Tekirdağ Archaeological and Ethnographic Museum, Ottoman period and metal

*Tepelik(s) refers to the local headwear, and ornamented with gold and silver currencies and some precious stone

GİRİŞ

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Bulunan Kadın Tepelikleri ve Tepelik Süsleri'nin şekil, boyut, malzeme ve teknikleri tespit edilerek, kullanılan süsleme ve kompozisyon özelliklerinin araştırılmasıdır. Bu kapsamda aşağıdaki sorular cevaplanmaya çalışılacaktır:

- Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Bulunan Kadın Tepeliklerinin ve Tepelik Süslerinin şekilleri nasıldır?
- Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Bulunan Kadın Tepeliklerinin ve Tepelik Süslerinin boyutları ne kadardır?
- Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Bulunan Kadın Tepeliklerinin ve Tepelik Süslerinin yapımında kullanılan metotlar nelerdir?
- Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Bulunan Kadın Tepeliklerinin ve Tepelik Süslerinin yapımında kullanılan malzemeler nelerdir?
- Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Bulunan Kadın Tepeliklerinin ve Tepelik Süslerinin süsleme (motif) özellikleri nelerdir?
- Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Bulunan Kadın Tepeliklerinin ve Tepelik Süslerinin kompozisyon özellikleri nelerdir?
- Kadın Tepeliklerin ve Tepelik Süslerin madenden yapılmış aynı dönem günlük yaşam kullanım eşyalarıyla (şekil, süsleme ve metot açısından) benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Yapılan kaynak taramasında kadın tepelik ve tepelik süsleri ile ilgili yapılmış çalışmaların az olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu çalışmanın yapılması, önemini arttırmaktadır. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan kadın tepeliklerinin ve tepelik süslerinin şekil, teknik ve kompozisyonlarının özelliklerini

incelemek, bu konuda çalışma yapacak olan araştırmacılara tepelik örneklerinin bir bölümüne ulaşması ve bu konuda bilgi sahibi olmaları hususunda referans olacaktır.

Araştırmada Kullanılan Yöntem

Bu çalışmada kadınların günlük yaşamda kullandıkları tepelik ve tepelik süslerini tanımlamak ve özelliklerini belirlemek amacıyla konuyla ilgili araştırmalardan faydalanmak adına literatür taraması yapılmıştır. Bu kapsamda makale, rapor, tez, dergi, kitap ve ansiklopedik bilgiler toplanmıştır. Konu dahilinde yer alan eserlerin envanter kayıtları incelenerek bilgi formları oluşturulmuş ve daha sonra fotoğraflanması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında araştırmamızın konusu olan kadın tepelikleri ve kadın süslemeleri biçim, boyut, metot, motif, süsleme ve malzeme açısından değerlendirilmiştir

Araştırmanın Sayıtları

Tepelik ve tepelik süsleri için envanter kayıtlarından hazırlanan bilgi formları incelenen eserlerin özelliklerini ortaya çıkaracak niteliktedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müze Müdürlüğü tarafından alınan izinler doğrultusunda müze vitrininde ve deposunda yer alan eserler incelenmiştir. Bu araştırma Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde yer alan 42 (16'sı teşhirde; 26'sı depoda) kadın tepeliği, tepelik süsleri ve müze envanter kayıtlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

Benzer Araştırmalar

Kadın tepelik ve tepelik süsleri ile ilgili çalışmaların literatür taramasında genel olarak el sanatları ya da dekoratif ürünler eğitimi almış ve takı tasarımı gibi alanlarda çalışan araştırmacılar tarafından tercih edildiği görülmüştür.

Lale Özder (1999) "İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları" isimli eserinde geleneksel kadın başlıklarının geçmişten günümüze gelişim sürecini renk,

biçim, malzeme ve teknik özellikler açısından incelemiş ve bu başlıklara sahip olan kişilerdeki örnekleri belgelemiştir.

Emel Erkaplan (2011) “Ankara İlinde Bulunan Tepeliklerin İncelenmesi” isimli sanatta yeterlilik tezinde Ankara’da bulunan müzelerdeki 110 tepeliği, boyut, şekil, malzeme, renk, süsleme ve kompozisyon özellikleri bakımından değerlendirmiştir. İncelenen örneklerden yararlanarak yeni takı tasarımlarının yapılması ve uygulanması amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda tepeliklerin kare ve daire biçiminde olduğu daha çok dairenin tercih edildiği, malzeme olarak zemininde gümüşün, süslemede sıvalı mihlamanın, çiçek, nokta ve altı köşeli yıldızın, renk olarak yeşil, kırmızı, kahverengi ve mavinin daha çok tercih edildiği tespit edilmiştir.

Nevin Balta (2015) “Anadolu Kadın Başlıkları” isimli eserinde Anadolu’ya yerleşmiş Türklerin giyim kuşam kültürlerini Orta Asya’dan getirdiği biçimleriyle korumaya çalıştıklarını, Avrupa ile olan kültürel ilişkilerin artmasıyla birlikte giyim kuşamda meydana gelen değişimleri Tanzimat döneminden başlayarak Cumhuriyetin de etkisiyle ön plana çıktığını ortaya koymuştur.

Tuğba Baydar (2020) “Bursa Uluumay Vakfı Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Özel Koleksiyonu’nda Yer Alan Kemer, Kemer Tokaları, Başlık ve Tepelikler” isimli yüksek lisans tezinde takıları, takı sanatını, takıların tarihsel süreçteki gelişimini, üretimini ve süsleme tekniklerini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda takı kültürünün insanlığın başlangıcına kadar indiğini ve bu kültürün gelişiminde Anadolu’nun da payının olduğunu belirtmiştir. Anadolu’da kullanılan takılardan en çok kemerin ön planda olduğu, kullanılan maden türü olarak da gümüşün tercih edildiği ve form olarak da dairesel tipte oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Cansu Atabey (2021) “Nevşehir Müzesinde Bulunan El Sanatı Örneklerinden Kadın Tepelikleri” adlı çalışmasında Nevşehir yöresinde kullanılan kadın tepeliklerinin biçim, renk, malzeme ve teknik özellikler açısından değerlendirmiş ve tepeliklerin daire biçimli oldukları, çoğunun kabartma tekniğinde yapıldığı, telkârî, güvers ve ajur tekniklerinin az kullanıldığı, süslemelerinde kullanılan taşlarda ise kırmızı, mavi, yeşil renk tercih edildiği, bitkisel süslemede yaprak, dal ve çiçek;

geometrik bezemede nokta ve daire; sembolik süslemede ise yıldız motifinin kullanıldığını belirtmiştir.

Araştırmanın Tanımlamaları

Fes: Osmanlılarda kullanılmış ve günümüzde ise bazı İslam ülkelerinde de hala kullanılan silindir veya konik şekilli baş kıyafeti (<https://islamansiklopedisi.org.tr/arama/?q=fes&p=m> 23.01.2024 Erişim zamanı: 00.03).

Hotoz: Çağataycada -Kotas- kelimesinden türetilen hotoz eskiden Türk kadınlarının süs amacıyla saçlarına taktığı çeşitli renklerden oluşan, küçük ve narin başlıktır. (Koçu 1967: 131,132).

Penes (Penez): Takılarda kullanılan ve bilhassa başlıklarda altın, gümüş ve metal paralar, üzerinde bulunan düz ya da desenli şekle sahip olan pullar.

Süsleme: Sanat eserlerinde veya sanatsal çalışmalar üzerinde bulunan, onlarla bütünleşik veya bütünleştiren parçalarından her biri (Sürür 1984: 7).

Tepelik: Geleneksel kadın fesleri üzerine dikilen ya da tutturulan, çoğunlukla gümüşten yapılan (az da olsa altın) takı çeşididir (Kuşoğlu 2006: 221).

Terlik: Eski zamanlarda külah ve kauçuk altına giyilen ve serpuşun ter ile kirlenmesine engel olan takkeye verilen bir isimdir (Balta 2014: 433).

Yaşmak: Kadınların gözlerini açıkta bırakan, yüzü ve ağzı kapatan ve ferace ile birlikte kullanılan ince örtü (Balta 2014: 437).

BÖLÜM 1

1.TEKİRDAĞ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1.Tekirdağ'ın Tarihçesi

Marmara Bölgesinin kuzey batı mevkiinde Trakya topraklarında yer alan bir şehir olan Tekirdağ bulunduğu coğrafi konum, iklim ve deniz ticareti açısından stratejik bir öneme sahiptir. Anadolu'dan Avrupa'ya açılan kapının geçiş güzergâhı üzerinde bulunan Trakya Osmanlı döneminde sadece Edirne ve şarki Rumeli illerine ev sahipliği yaparken bugün üç devlet arasında paylaşılmıştır (Sevin 2003: 68).

Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Tekirdağ'dan “*cihan bağı yani cennet bahçesi güzel şehir*” olarak bahsetmesi topraklarının ne derece bereketli olduğuna işaret etmektedir. Bu şehir ve civarında yapılan araştırmalar neticesinde M.Ö. 4. yy'e ait Trak mezarları bulunarak bu topraklara ilk yerleşenlerin Traklar olduğu belirtilmiştir. Günümüzde tartışılmalı olsa Tekirdağ'ın bilinen en eski ismi Bisanthe'dir. Roma dönemiyle birlikte Rhaidestos, Resisthon isimleri almış ve daha sonraki dönemlerde ise Resisto, Bizans ve Venedik yönetiminde Rodosto ve son olarak Osmanlı dönemiyle birlikte Rodosçuk ve Tekfurdağı adlarını almıştır (Ateş 2011: 359; L. İnciciyan, Andreasyan 1976: 136). Evliya Çelebi'ye göre Bizans dönemi tekfurlarının bu alanda bağlarının olması ve şehrin kuzeyini çevreleyen dağların bulunmasından ötürü Tekfurdağı ismini almış ve Tekirdağ'da buradan türetilmiştir (TDV İslam ansiklopedisi 359).

Yakın geçmişli araştırmalarda ilk Tunç Çağına kadar ki zaman diliminde Marmara denizinin Trakya kıyıları boyunca yerleşimlerin olduğu keşfedilmiştir. Bu keşifler Menekşe Çatağı kazılarıyla ortaya çıkarılmış ve tarihi süreci İ. Ö. 3000-2700 yılına kadar uzanmaktadır. Devam eden bu kazılarda İ.Ö. 2700-2400 İlk Tunç Çağı (II. Evre) ait seramiklerle birlikte Orta Kalkolitik, Klasik ve Helenistik döneme ait eserlerde gün yüzüne çıkarılmıştır (Tekirdağ İli Kültür ..., s. iii-v.). Heraion Teikhos kentinde devam eden kazı çalışmalarında M.Ö. 2000 yılına kadar inilmiş Bizans

İmparatorluğu' da dahil olmak üzere kesintisiz bir yerleşim sürecinin yaşandığı tespit edilmiştir (Atik 2010: 2).

Trak kabileleri civar yerleşimlerin ve şehrin en eski sakinlerindendir. Trakya kıyıları İ.Ö. 8.- 7. yy.'da Samos adasından gelen Yunanlı göçmenlerin koloni kurma noktası olmuştur. Antik dönemde kurulan bu kolonilerin üstünde ya da yakınında günümüzde yerleşim alanı olan birçok kent bulunmaktadır. Bunlar arasında günümüzde Marmara Ereğlisi, Barbaros ve Karaevlialtı olarak bilinen “Perinthos”, “Bisanthe” ve “Heraion Teikhos” yerleşimleri bulunmaktadır (Sayar 2010: 1). (Demosthenes'in söylevlerinde M.Ö. 352 yılında Trak Kralı Kersepleptes'in II.Philip tarafından kuşatılan Heraion kentini başarıyla savunduğunu ancak M.Ö. 346 yılında idaresi altındaki tüm topraklarla birlikte bu kenti de Phlipp'e bıraktığını yazar.

Trakya M.Ö. 546- 430 yılları arasında Pers hükümdarı I. Darius (M.Ö.522-486) tarafından ele geçirilmiş ve Pers yönetimi başlamıştır. Persler Trak beylerinden haraç alarak varlıklarının devamına izin vermiş Traklarda yerel güçlerini devam ettirmişlerdir. Bir Trak boyu olan Odysler M.Ö. 430 yılında Trakya topraklarının tümünde kendi krallıklarını ilan etmiştir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1755-1756).

Büyük İskender İ.Ö. 4. yy.'da bölgeyi ele geçirerek Odris Devleti'ni Makedon Krallığı'na bağlamıştır. Daha sonraları bu bölge İ.Ö. 168 yılında Roma İmparatorluğu'nun yönetimine geçmiş ve ismi “Rhaedestus” olarak anılmıştır. Bu dönemde Trakya ilinin merkezi noktası “Perinthos” olmuştur.

Trakya ve civarında Hristiyanlık M.S. 4. yy'da yayılmaya başlamıştır. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla bölge Bizans idaresi altına girmiştir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997: 1756). Bizans idaresi altında “Rosdosto” ismiyle anılmıştır. Bölge sürekli saldırı altında kalmıştır. 6. yy.'da Avarlar ve Slavlar, 7. yy.'da Araplar, 8. yy.'da Bulgarlar ve 12. yy.'da ise Peçenekler bölgeyi işgal etmeye çalışmışlardır.

Bizans idaresi altında yaklaşık bin yıla yakın bir süre geçiren Tekirdağ 1357 senesinde Osmanlı yönetime altına girmiştir. Türk birlikleri 1352 senesinde Çimpe kalesine yerleşmiş ve askeri yardım amacıyla Trakya topraklarına adım atmıştır. Daha sonra Süleyman Paşa (1316-1357) komutasındaki akıncı birlikleriyle Rumeli

fetihlerine başlamıştır. Bizans içerisinde başlayan karışıklardan yararlanan Süleyman Paşa 1357 senesinde Keşan, Malkara ve Tekirdağ'ı işgal etmiştir. Fetihden sonra Süleyman Paşa'nın aynı yıl ölümü üzerine işgal edilen yerler elde tutulamamış ve tekrar Tekirdağ ve Çorlu Bizans idaresine geçmiştir. Yeniden toparlanmaya başlayan Osmanlı 1359 senesinde I. Murad yönetiminde kaybedilen toprakları ele geçirmiştir. Aralıksız devam eden fetihler sonucunda Babaeski, Lüleburgaz, Malkara, İpsala ve Dimetoka işgal edilmiştir. Edirne kentinin 1361 senesinde fethiyle Trakya toprakları önemli oranda Türklerin egemenliği altına girmiştir (Sezai Kurt 18). Osmanlı yönetiminde Tekirdağ "Rodosçuk" olarak zikredilmeye başlanmıştır (Mehmet Serez 14).

Ufak bir kasaba görünümüne Tekirdağ Osmanlı idaresinde liman ve kale olmak üzere iki yerleşim birimine ayrılmıştır. Anadolu'nun çeşitli yörelerinden ve beyliklerinden Tekirdağ'a Türkmenler getirilerek yerleştirilmiştir (Hacer Ateş 360). Ahi büyükleri Malkara etrafına, Türkmen ve yörükleri Tekirdağ, Şarköy, Hayrabolu ve Çorlu civarına iskân ettirilmiştir. Kısa bir süre zarfında Türkleştirilen kent ve çevresinde Düzmece Mustafa olayı, Yavuz-Beyazıt çatışması ve 1520 yılında Yavuz Sultan Selim'in Tekirdağ civarında hayatını kaybetmesi önemli olaylar arasında gösterilebilir (Koltuk, Sağlamçubukçu 2012: 17).

Türkler ve Rumların 15. yy. başlarına kadar yoğunlukla yaşadığı bölgeye 16. yy.'dan itibaren Yahudiler ve dönemin sonuna doğru Anadolu'da Celali isyanlarından kaçan Ermeni ve Karamanlı Rumların gelmesiyle çeşitli etnik kültürler oluşmuştur (Hacer Ateş, a.g.t., 133-134).

Bugünün Tekirdağ şehir merkezi 16. yy.'dan bu yana Osmanlı dönemi dokusunu yansıtmaktadır. 16. yy.'da kentin en önemli eseri olan Rüstem Paşa Külliyesi cami, medrese, kütüphane, kervansaray, hamam ve imaret kısımlarından oluşmuştur ancak günümüze sadece cami, medrese ve bedesten duvarlarının bir kısmı ulaşabilmiştir (Ayhan 2011: 45).

Tekirdağ 19. yy. ile birlikte siyasi ve kültürel alanda göze çarpmaktadır. Osmanlı kenti olan Tekirdağ'da hem batılı kurum ve fikirlerin tartışıldığı hem de Türk milliyetçisinin güç kazanmaya başladığı bu dönemde Tekirdağlı olan Namık Kemal (1840-1888) vatanseverlik, millet, hürriyet gibi terimleri Türk fikir hayatına

dahil etmiş önemli bir Osmanlı aydınıdır. Ekonomik bağlamda Balkanlara ve Avrupa'ya olan yakınlığı şehrin öneminin bu dönemde de devam etmesini sağlamıştır. Tekirdağ Roma döneminden bu yana hem Via Egnatia yolu üstündeki merkezi noktalardan birisi olma avantajına sahip hem de Batı Trakya kıyıları ve Balkanların ve Avrupa'nın İstanbul'a bağlandığı bir geçiş noktası konumundadır (Aygün 2010: 73). Rumeli demiryollarının tamamlanması ve kullanılmasıyla Tekirdağ limanı yüzyılın sonuna doğru önemini yitirmesine rağmen nüfus olarak hala göç aldığı büyüdüğü gözlemlenmiştir.

Tekirdağ yüzyıllar süren bir sessizlikten sonra 1829 ve 1878 yıllarında Ruslar tarafından, 1912 yılında da Bulgarlar tarafından işgal edilmiş ve 1913 yılında da geri alınmıştır (Sezai Kurt a.g.e., 241). Birinci Dünya Savaşı sırasında bu şehir ikmal ve dağıtım noktalarından birisi olarak önemli bir vazifede bulunmuştur. Hem denizyolu hem de demiryolu geçiş güzergahı üzerinden Gelibolu'ya askeri malzeme yardımlarında bulunarak karayolunun yetersiz kaldığı zamanlarda önemli bir rolü üstlenmiştir (Gençöz 2013: 20). 20 Temmuz 1920 yılında Mondros Mütarekesi'nden sonra Tekirdağ tekrar Yunan kuvvetlerince işgal edilmiş ve 30 Ağustos 1922 Büyük Taarruzdan sonra Yunan kuvvetlerinin yenilgiye uğratılması sonucu Trakya'yı terk etmek zorunda kalmışlar ve 13 Kasım 1922 yılında Tekirdağ tekrar Türklerin eline geçmiştir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1997: 1756).

Cumhuriyet dönemine girilirken Edirne Vilayeti 'ne bağlı bir sancak olan Tekirdağ, Cumhuriyetin ilk yıllarında vilayet merkezi olmuştur. Kurtuluş Savaşı ardından 20 Ocak 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile il olmuş fakat 15 Ekim 1923 yılında resmîyet kazanmıştır. "Tekfurdağı" olan adı "Tekirdağ" olarak kayıtlara geçirilmiştir (Mehmet Serez 14).

1.2.Tekirdağ İlinin Coğrafi Durumu

Fotoğraf 1. Tekirdağ ili Haritası

http://cografyaharita.com/haritalarim/5_tekirdag_ili_haritasi.png (Erişim Tarihi:19.03.2024)

Türkiye'nin kuzey batısında Marmara Bölge'sinde konumlanan ve Trakya kesiminde yer alan Tekirdağ ili $41^{\circ} 34' 52'' - 40^{\circ} 52' 53'' - 41^{\circ} 35' 28'' - 40^{\circ} 32' 23''$ kuzey enlemleri ile $28^{\circ} 09' 14'' - 26^{\circ} 42' 42'' - 28^{\circ} 08' 34'' - 26^{\circ} 54' 24''$ doğu boylamları arasında konumlanmıştır. Denizden yüksekliği 0-200 m arasında yer alan Tekirdağ 6.313 km^2 yüzölçümüne sahiptir (Kurt 2003: 37). Sınır komşuları Kırklareli, Edirne Çanakkale ve İstanbul illeridir. Karadeniz'de 2.5 km'lik kıyı hattına da sahiptir. Tüm topraklarının Trakya kesiminde yer aldığı bu ilin ilçeleri Çerkezköy,

Çorlu, Hayrabolu, Malkara, Marmaraereğlisi, Muratlı, Saray ve Şarköy'dür (Tuncel 2011: 363).

Tekirdağ merkezi orta ve hafif derecede yamaçlı bir yapıya sahiptir ve denizden ortalama yüksekliği 35 m'dir. Tekirdağ bulunduğu konum açısından geçmişten günümüze stratejik bir öneme sahiptir. Asya'yı Avrupa'ya bağlayan yolların olması ve Çanakkale Boğazı'nı İstanbul Boğazı'na bağlayan kesişim üzerinde yer alması önemini göstermektedir (Tuğlacı 1985: 281).

Tekirdağ'ın yüzeyi hafif düzlükler ve platolardan meydana gelmiştir. Ganos dağı ilin en yüksek noktasıdır ve yaklaşık 945 m'dir. İlin kıyıları küçük ovalar haricinde yüksektir. İç taraflar daha geniş ve bereketli ovalardan oluşur. Bunlar arasında en önemlisi ise Ergene ovasıdır.

Şehir merkezi ve kıyı kesiminde Akdeniz iklimi hakimdir. Yazlar sıcak, nemli ve kışlar ise ılıktır. İç kesimlerde ise karasal iklimin etkileri görülmektedir. Tekirdağ akarsular ve doğal göller açısından çok verimli bir konumda değildir. Marmara denizine 130 km civarında kıyısı olan Tekirdağ'ın ılıman etkisi buradan kaynaklanmaktadır. Yer yer ormanlık alanlar mevcuttur. Tarımsal ürünler olarak ayçiçeği, buğday ve şekerpancarı gibi ürünler yetiştirilmektedir (Yeni Cumhuriyet Ansiklopedisi 1983: 1536). Yakın döneme kadar hayvancılık ve balıkçılık önemli bir iş kolu iken son zamanlarda çayır ve meraların önemli derecede azalması ve Marmara denizinin kirlenmesi ve yanlış-aşırı avlanma nedeniyle bu alanlarda düşüş meydana gelmiştir (Ana Britannica 1994: 320).

1.3.Tekirdağ İlinin Sosyo-kültürel Yapısı ve El Sanatları

Tekirdağ ilinin 2000 yılı nüfus sayımına göre nüfusu 623.591'dir. Nüfus artış oranı Türkiye ortalamasının altındadır. Turistik özellikleri, sanayi ve ticari açısından hızlı nüfus artış hızına uygun olmasına rağmen bu alanlarda yeterince gelişmemiştir (<https://tekirdag.ktb.gov.tr/TR-75726/genel-bilgiler.html>).

Trakya'nın tüm özelliklerini içinde barındıran Tekirdağ gelenek ve görenekleriyle, inançlarıyla, tarihi ve tarihi eserleriyle birlikte büyük bir kültürü barındırır. Bu durumun meydana gelmesinde Balkanlardan Türkiye'ye gelen göçmenler etkili olmuştur.

Geçmişten günümüze yörede yapılan dokumacılık, kilim, çul, çuval, heybe, sepet örücülüğü, yastık yüzü, saraçlık ve çarık imalciliği gibi el işlerinde yapılan kurslarla birlikte el sanatlarına olan ilgi daimî olmuştur (https://tr.wikipedia.org/wiki/Tekirdağ_yöresi_halk_kültürü).

Fotoğraf 2. Tekirdağ yöresine ait Karacakılavuz dokumaları

Geleneksel kıyafetler incelendiğinde kadınlar tülbent, mintan, yelek, şalvar, uçkur, çetrik, çarık, yağlık, mendil kullanırken, erkekler fes, mendil, gömlek, cepken, potur, kuşak ve çarık göze çarpar.

Tekirdağ'da kütüphanenin geçmişi Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. Bazı camilerde ve medreselerde kütüphanenin varlığı bilinmesine rağmen günümüze kadar ulaşamamıştır. Tekirdağ'da bilinen ilk kitaplık Rüstem Paşa Külliyesinde yer alan Rüstem Paşa kütüphanesidir (1544). Halk evlerine bağlı olarak kullanılan okuma odaları ve kitaplıklar Cumhuriyet Döneminde kütüphane hizmetlerini üstlenmiştir. Ancak buraların kapatılmasının ardından dağılan kitaplıklar ve buralarda yer alan kitapların dağıtılması sonucu Rüstem Pasa Kütüphanesine kalan eser olmamıştır.

Kütüphane içindeki kitaplar Cumhuriyet döneminde halkevleri tarafından sağlanmıştır. Fakat halkevlerinin kapatılmasıyla birlikte dağıtılan kitaplardan günümüze Namık Kemal İl Halk Kütüphanesine hiçbir eser ulaşamamıştır (<https://gonulluyuzbiz.gov.tr/Foundation/Detail?foundationId=1320#:~:text=Tekirdağ>

%27da%20Osmanlılar%20Döneminde%20Bazı,Alan%20Rüstem%20Paşa%20Kütüp hanesi%27dir)

1.4.Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Yapı 1927 yılında Vali Arif Hikmet Bey tarafından vali konağı olarak inşa ettirilmiştir. Elli sene boyunca vali konağı olarak kullanılan bina 1977 yılında Tekirdağ İl Özel İdaresi tarafından satın alınmış, yapı bugün Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya müzesi olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf 3. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Müze kurulmadan önce eserler sadece bir salon ve ön bahçede yer alan alanda teşhir edilmiş ancak Tekirdağ ili ve çevresinde arkeolojik/etnografik eserlerin ve antik ören yerlerinin yoğun olması sebebi ile yeni bir müzeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebeple 1967-1977 yılları arasında Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğüne ait eski deniz kulübünde ufak bir teşhir alanı oluşturulmuş ve eserler burada sergilenmiştir. Fakat 1976 senesinde meydana gelen sel sonucunda bina etkilenmiş, eserlerde kayıplar ve hasarlar oluşmuştur.

1977 senesinde Valikonağı binası restorasyona alınarak onarımına başlanmış ve uzun bir tadilat sürecinden sonra kapılarını resmi olarak 1992 senesinde ziyarete açmıştır.

Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Trak, Yunan, Roma, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminden bugüne kadar gelmiş eserler teşhir edilmektedir. Müzede iki tane arkeolojik eser odası, bir etnografik eser odası ve Tekirdağ'ı anlatan bir oda yer almaktadır. Ayrıca müzenin dışında yer alan açık alanda da eserler sergilenmektedir.

Fotoğraf 4. Antik Çağda Tekirdağ Taş Eserler Bölümü

Müzede Tekirdağ (Etnografik) Salonu, Tekirdağ ilinin kültürel değerlerinin yansıtıldığı geleneksel Tekirdağ evinin dokusu yansıtılmış odanın içinde; sedir, işlemeli yastıklar ve perdeler, dokuma halılar, yörenin kıyafetleri, oyma beşik ve mutfak eşyaları teşhir edilmiştir.

Tekirdağ Salonu (Etnografya Salonu), kültürel unsurlarının yansıtıldığı geleneksel Tekirdağ evinin dokusuna uyarlanmış bir oda içerisinde; sedir, işlemeli yastıklar ve perdeler, el dokuması halılar, Tekirdağ yöresel kıyafetleri, el oyması beşik ve çeşitli mutfak eşyaları sergilenmektedir.

Fotoğraf 5. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Sünnet Odası

Müzede yer alan bölümlerden taş eserler sergileme salonunda taş baltalar, pişmiş toprak kaplar, kemik aletler, deliciler, Tunç-Erken Demir Çağ eserler, keramikler vb. eserler yer alırken etnografik eserler salonunda ise çini ve seramik eserler, ateşli ve kesici silahlar, takılar, tepelikler, hamam takımları vb. eserler teşhir edilmektedir.

Fotoğraf 6. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Seramikler Bölümü

Müze de Arkeoloji ve Etnografya bölümünde Tekirdağ ilinin yakın çevrelerinde çıkarılan ve bulundukları yerler hakkında bilgiler veren höyükler, Lahitler, Kaya mezarları, Tümlüs buluntuları sergilenmektedir. (<https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/tekirdag-arkeoloji-ve-etnografya-muzesi>)

Fotoğraf 7. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Prens Teles'in Mezar Odası, Naip Tümlüsü

Osmanlı dönemi ve sonrasında kullanılmış toprak, cam ve metal eşyalar, kesici ve ateşli silahlar, gümüş takılar, Tekirdağ yöresel kadın-erkek kıyafetleri, hamam takımı, el dokuması kilimler, Tekfurdağı Sancağı ve el yazması Kur'an-ı Kerim, el işlemeli çeyiz eşyalarının bulunduğu etnografik sergi alanına ayrılmıştır. İşlemeli ahşap sandık, vitrin gibi otantik mobilyalarının sergilendiği geleneksel sünnet töreni odası teşhiri de bu bölümde yer alır.

Fotoğraf 8. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Tepelik Örneklerinin Yer Aldığı Teşhir Vitrini

Fotoğraf 9. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Tekfurdağı Sancağı

BÖLÜM 2

2.GİYİM: TÜRKLERDE KULLANILAN KADIN BAŞLIKLARI ÖRNEKLERİ

2.1. Giyim

Birçok tanımı olmakla birlikte genel olarak giyim vücudun bir bölümünü / tamamını örten, vücuda giyilen ya da vücudu dışarıdan gelebilecek her türlü dış etkenlere karşı koruyan her türlü eşya, kıyafet ve aksesuar türüdür (Eroğlu, Yatman 2008: 11). Ayrıca, bireyin toplumdaki sosyal statüsünü, kültürünü, ekonomik koşulunu, karakterini, yaşını ve cinsiyetini yansıtan bir olgu olarak yapılan çeşitli tanımları da mevcuttur (Erkaplan 2011: 19-20).

Giysi giymek, giyim çoğunlukla insanlarla sınırlı olan bir kavramdır ve tüm toplumların bir özelliğidir. Giyilen kıyafetlerin miktarı ve türü cinsiyete, vücut tipine, sosyal faktörlere, coğrafi şartlara ve yaşanan topraklara (gelenek) bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Giysiler birçok amaca hizmet etmektedir: deri ile çevre arasında bir bariyer oluşturarak elementlerden, pürüzlü yüzeylerden, keskin taşlardan, döküntüye neden olan bitkilerden ve böcek ısırıklarından korunma işlevi görebilir. Giysiler soğuk veya sıcak koşullara karşı yalıtım sağlayabilir, bulaşıcı ve zehirli maddeleri vücuttan uzak tutarak hijyenik bir bariyer oluşturabilir.

Geçmişteki medeniyetleri (Hitit, Mısır, Maya vb.) incelediğimizde dönemin kültürü, yaşam biçimi ve sosyal hayatı hakkında bilgi sahibi olarak o dönemin modasını yakından takip etmiş oluruz. Günümüzde giysi insanın yemesi ve içmesi kadar doğal bir hal almış hayatın vazgeçilmez bir ögesi haline dönüşmüştür. Özellikle teknolojinin de gelişimiyle birlikte giyim kuşam sanayisi ortaya çıkmış ve moda haline gelerek tüm toplumları etkilemeyi başarmıştır (Özel 1992: 11).

Türklerin giyim geçmişine bakıldığında göçebe bir hayat süren ve hayvancılıkla uğraşan Türkler kendi yaşam koşullarına uygun ve çevresel şartları göz önünde bulundurarak oluşturduğu modayı takip etmiştir. Bu giyim geleneği

Anadolu'ya ulaştıktan sonra da devam etmiştir. Asya ve Avrupa'nın kesişim noktasında bulunan Anadolu giyim kültürüyle hem bu kültürleri ve coğrafyayı etkilemiş hem de bu kültürlerden etkilenmiştir. Türkler tarafından kullanılan başlıkların diğer toplumlara ulaşması Haçlı seferleriyle gerçekleşmiştir. Fatih dönemine kadar giyim hususu hakkında yeterince bilgi sahibi olunamayan Osmanlı Devleti'nde Fatih Dönemi'nden sonra İstanbul'a gelen ressamların ve yabancı gezginlerin eserlerinden dönemin giyimi hakkında bilgi edinilmiştir. Osmanlı'da giyim tarzlarının bu kadar çeşitli olmasının nedenlerinden birisi de farklı dinlerin topluluklarının (İslam, Hristiyan, Musevi) kendilerine has giyim stillerinin bulunması ve bu stillerinde kültürleri birleştirici bir güç olarak benimsemesidir. Bunlarla birlikte her kesimden halk ya da sarayda fark etmeksizin ikamet edenlerin farklı ve özel bir giyim tarzları bulunmaktadır. Bu tarzı etkileyen faktörlerden birkaçı rütbe, yaş ve cinsiyettir (Eroğlu, Yatman 2008:12-13). Kadınların giyim tarzlarına uygun olarak kullanılan başlıklar dönemin ve hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelerek önemli bir aksesuar parçası haline gelmiş ve giyilen elbisenin kumaşına, rengine, biçimine göre çeşitlilik göstermiştir (Özdemir 2019:3).

Anadolu'da kullanılan Türk kadın kıyafetleri ve süslemeleri yörenin, coğrafyanın ve iklimin özelliklerini yansıtmakla birlikte her kesimde farklılık göstermektedir. Bu özellikler sadece Anadolu kadınının giyim kuşamı hakkında bilgi vermekle kalmaz, onların yaşadıkları toplumdaki konumu, karakteri ve duygusal durumu ile ilgili de bilgi akışını sağlayabilmektedir. Süslemeyi giydikleri kıyafetlerde ve aksesuarlarda kullanarak sevinç ya da üzüntülerini, acı ya da öfkelerini, hayallerini ya da düşüncelerini burada yansıtarak kendilerini ifade etmişlerdir. Bu eserler o zamandan günümüze kadar gelerek kültürlerini yansıtmıştır (El Sanatları Teknolojisi 2012: 3).

Giyim kuşam, aksesuarlar veya süslenme sadece toplumun ya da dönemin özelliklerini yansıtmakla kalmaz medeniyetlerin geçirdiği değişimlerin de yansıtıcısıdır. Cumhuriyet ilan edilmesi ile gerçekleşen devrimler arasında kıyafet devrimi de yer almıştır. Anadolu insanının batıyı örnek alması sonucunda geleneksel giysilerden uzaklaşıp zamanla yok olmuştur. Geleneksel-yöresel kıyafetlerin günümüzde çoğunlukla festival, bayram ve özel günlerde giyilmesi ya da müzelerde

sergilenmesi o kültürün bu şekilde yaşatılmasına imkân vermektedir (El Sanatları Teknolojisi 2012: 3).

Geçmişten günümüze önemli bir aksesuar olarak kullanılan başlıklar genel olarak başı sıcak ya da soğuk havalardan korumak için kullanılan şapka çeşitleridir. Örnek olarak fes, kavuk, külah, kasket, kalpak, bere vb. gösterilebilir. Yöreden yöreye renk, kumaş, desen gibi detaylarda farklılık ve çeşitlilik göstermektedir. Başlıklar üzerinde kullanılan gümüş, altın ve boncuk gibi süslemeler kişinin içinde yer aldığı toplumdaki sosyal konumunun belirteçlerinden bir tanesidir (Balta 2014: 107-109).

2.2. Türklerde Kullanılan Kadın Başlıklarının Tarihçesi

Türklerin giyim kuşamıyla ilgili en eski kayıtlara Orta Asya'da bulundan arkeolojik buluntulardan, Divan'ü Lügat'it Türk'ten, heykellerden, minyatürlerden, dokuma eserlerden ulaşılmaktadır (Özel 1992: 12).

Orta Asya'da kadın ve erkeklerin benzer dış görünüş unsurları görülmekle beraber kadınların kendilerine özgü saç biçimleri kendini göstermektedir. Literatürde uzun ve örgülü saçlar Türklere ait bir özellik olarak sunulmuştur (Özsoy 2000: 14-15). Özellikle Göktürk, Uygur, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu eserlerinde de Türklere ait örgülü ve uzun saçlı modeller dönemi yansıtmak adına verilen örnekler arasındadır (Kurtuluş 2017: 453).

Türk kadınlarının kullandığı aksesuarlar arasında vazgeçilmez bir obje olan başlıklar Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar farklı form ve ölçümlerde tarihte yer almıştır. Yöreden yöreye sosyal ve kültürel anlamda farklılıklar göstermiştir. Kimi zaman sade kimi zaman da gösterişli olarak kullanılan başlıklar sosyal statünün de bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyoekonomik seviyesi iyi olan kişiler (kadınlar) başlıklarında enselik, sorguç ve baş iğnesi kullanırken daha alt seviyedeki kişiler boncuk, kuş tüyü ya da tülbenti tercih etmişlerdir (Özdemir 2019:3).

Baş süslemelerinin ilk örnekleri Hunlar dönemine tarihlendirilmektedir. Başlıklar taç ve yüksek fes olarak karşımıza çıkmıştır. Genel olarak erkek ve kadın baş süslemeleri birbirine benzemektedir. Altay bölgesinde yer alan Pazırık Kurgan'ında ki örnekte tepe kısmı düz olan fes biçiminde bir kadın başlığı ele

geçirilmiştir. Tepe kısmında arkaya doğru uzanan saç örgüsünün bir bölümü keçe ile sarılı bir şekilde bulunmuştur. Diğer bir örnekte ise Altaylar'da ele geçirilen bir mezar buluntusunda boynunda kolye ve kollarında bilezik takılı olan iskelet bulunmuştur. Üstü altın levha ile süslenmiştir. Başlık ise düz fes biçimli ve kabartma desenli şeritlerden oluşmuştur. Bulunan örnekler Pazırık kurganında ki örnekle birbirine benzemektedir (Özder 1999: 14-18).

Fotoğraf 10. Hun dönemi kadın başlıkları örnekleri (Özder 1999: 4-5).

Kudrige Kurganı'nda bulunan duvar resimleri ve heykeller Göktürkler'in günlük hayatı, giyim şekli ve kullandıkları başlıklar hakkında genel bilgiler vermektedir. Orhun kitabelerinin bulunduğu yerde insan başları kayalar üzerine şapkalı bir şekilde resmedilmiştir. Türklerin yerleştiği bölgelerde mezar başlarına konulan ve balbal olarak anılan heykellerin (kadınlarda) başörtülü ve başlıklı bir şekilde tasvir edildiği söylenmiştir. Orta Asya'daki Türk yerleşim yerlerinde ve Göktürklerde kullanılan heykel başlıklarına Börk ismi verilmiştir. Kadın heykellerin başlıklarında ise üç dilimli taç olarak kullanılmıştır. Bu dönemde kullanılan dokuma deri ve keçe olmuş, hem kıyafet üretiminde hem de çadırların yapımında yer almıştır (Salman 2019: 15:17).

Fotoğraf 11. Göktürklerde kadınların üç dilimli taç örneği-Umay tasviri (Kadın ve çocukların koruyucu tanrıçası) (Ertürk 2018: 18).

Uygur kadınlarında saçlar güzellik sembolü olarak tasvir edilmektedir. Özellikle uzun ve gür saçlar “sümbül saç” olarak isimlendirilir. Saç örgülerinin sayıları kadınların sosyal- statüsü ve konumunun belirleyicisidir. Bekar (11, 15, 17, 21, 41 örgü), evli (çift sayıda örgü), dul, boşanmış, ahlaksız olup olmadıkları ya da çocuk veya torun sahibi olup olmadıkları saç örgülerinin sayılarıyla belirlenmiştir. Uzun ve gür saç Uygur kadınları için övünç ve gurur kaynağıdır. Bu nedenle saç bakımına çok dikkat edilmektedir (Tanrıdağlı 2000: 47). Bu dönemde topuz saçlar da hem kadınlar hem de erkekler tarafından kullanılmıştır. Saçlarda süsleme amacıyla süs okları (iğne), bulut ve kuş şekilli taraklar kullanmışlardır.

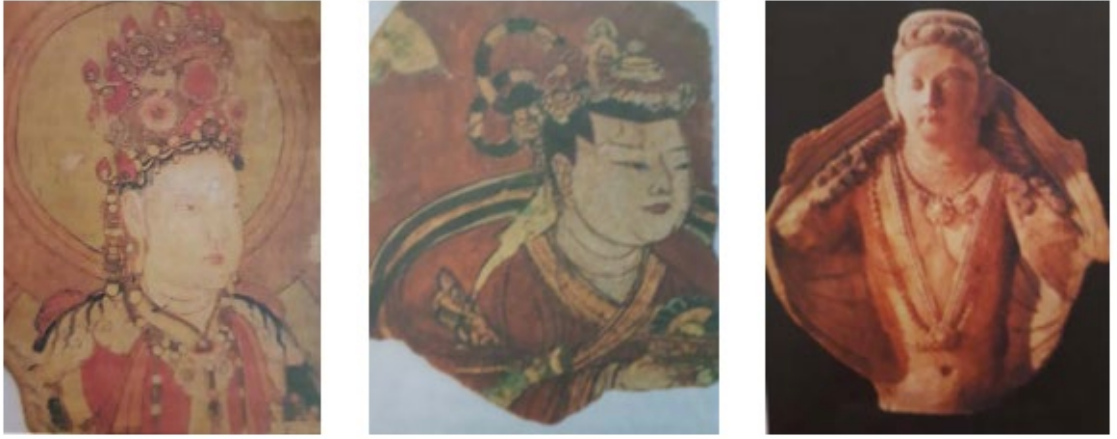
Uygur kadınlarının başlarına hotozlar (boğtak) giydiği söylenmiştir (Aslanapa 2004: 60). Boğtak adı verilen bu başlıklar oldukça abartılı, yüksek ve tepesinin genişleyerek öne doğru kıvrıldığı bir başlık çeşididir. Kimi zaman inci, kimi zaman çiçek deseni, kimi zaman da tüy ile süslenmiştir (Özder 1999: 25-26).

Fotoğraf 12. Boğtak örneği (Erkaplan 2011: 22).

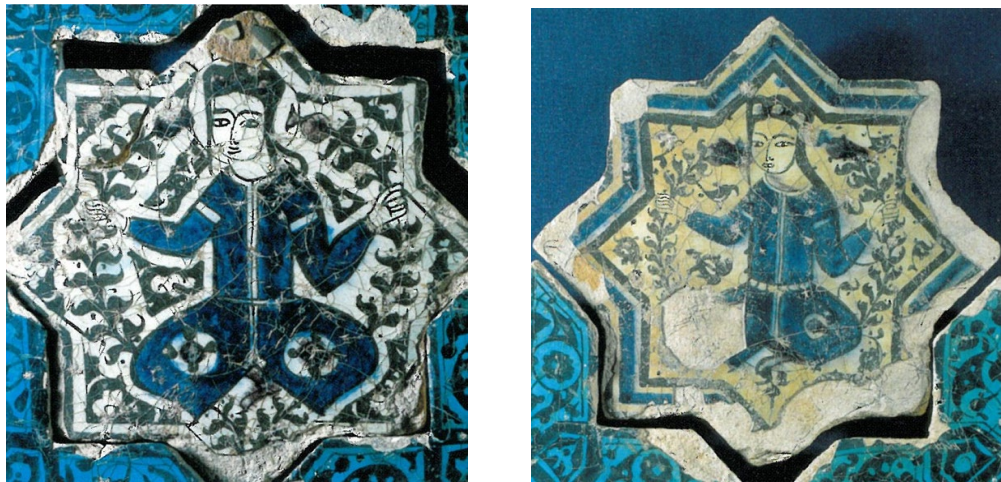
Fotoğraf 13. Uygur prenseslerinin saç modellerine örnek (Özder 1999: 27).

Fotoğraf 14. Uyghur kadınlarının başlık örnekleri (Özder 1999: 23-25).

Türk sanatının oluşumu, değişimi ve gelişimi açısından Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçukluları büyük önem arz etmektedir. Bu dönem eserlerinde (taş, maden, minyatür, çini vb.) insan figürü ön plan da tutulmuştur. Özellikle çini ve minyatür eserlerinde çeşitli birbirinden farklı giyim ve başlık modelleri kullanılmıştır.

Selçuklu döneminde erkek ve kadın başlıkları börk, taç, kavuk, sarık, yaşmak, destar (erkek), külah (erkek), üsküf (tepesi devrik ve ucu püsküllü), börk (erkek-yeniçeri) ve bağaltak olarak isimlendirilmiştir. Bağaltak saray kadınlarının kullandığı üç dilimli, kenarı sırmalı ve değerli taşlarla süslü başlıktır. Alınlıklarında ise genellikle tavus kuşu tüyünden sorguç yer almaktadır (Başa takılan süs) (Balta 2014: 170-178).

Fotoğraf 15. Bağaltak örnekleri – Kubadabad Sarayı Çinileri (Arık 2000:142).

Fotoğraf 16. Bağıltak örnekleri (13. yy.) (Öney 1999: 79).

Selçuklu dönemi ve öncesinde başlıklardaki çeşitlilik oldukça zengindir. Orta Asya Türk kadınlarının kullandığı süslü bezeli kumaşlar ve değerli madenler başlıkları süslemiştir.

Osmanlı devrinin başlarında erkek ve kadın giyim kuşamı Selçuklulardaki gibi sade ve benzer tipteydi. Devletin büyümesi ve zenginleşmesi dönemin giyim kuşam modasına da yansımış kadınlar daha gösterişli kıyafetleri tercih ederek erkeklerden farklılaşmaya başlamışlardır. Farklı kültürlerle ve inanışlara ev sahipliği yapan bu dönemde Museviler, Hristiyanlar ve Müslümanlar kendilerine özgü kıyafetleri korumuşlardır. Anadolu ve Rumeli’de yaşayanlar İstanbul’daki giyim kuşamdan çok etkilenmemiş kendi yaşam biçimlerine uygun yöresel kıyafetlerini kullanmışlar ve böylece bu topraklardaki giyim kuşam geleneği uzun süre korunmaya devam edilmiştir (Günay 1986:7).

Kadın başlıkları bu dönemde kıyafet konusunda olduğu gibi Anadolu ve İstanbul gibi büyük kentler arasında büyük farklılıkların ve zenginliğin olduğu bilinmektedir. Saç baş süslemelerinde önceliklidir. Bu durum kadınların sosyal statüsüne ve yaşına göre değişiklik göstermektedir.

Osmanlı dönemi kadın başlıkları padişah sarıklarına benzer şekilde sivri ve yüksek tepeli, tüylerle süslenmiş bir şekilde resmedilmiştir. Başlıklar çeşitli takı ve

aksesuarlarla süslenmiştir. Başörtüleri işlenmiş, bezeli ipek ve benzeri dokumalardan yapılmıştır (Özel 1992:19). Hazır başlıklar ve baş üstünde hazırlanan başlıklar olmak üzere iki çeşit Osmanlı dönemi kadın başlığı mevcuttur. Hazır başlıklar içerisinde fes, rakçın (arakçın), taç, tuzak (tozak), hotoz, tepelik ve tas yer almaktadır. Önceleri 2. Mahmut döneminde erkeklerde memurlar ve askerler tarafından kullanılan fes daha sonra halka inerek yaygınlaşırken, kadınlar da ise fesin kenarları mücevherlerle süslenerek ya da yazma- yemeni gibi örtüler sarılarak kullanılırdı. Tiftikten imal edilen küçük berelere rakçın ismi verilmiştir. Kumaştan bir kadın başlığı olan tuzak ise üstüne metal süsler yapılarak kullanılırdı. Tepelik ise çevresine ve alın tarafına altın, gümüş gibi paralar ile süslenen ve genellikle köylerde kullanımı tercih edilen bir başlık türüdür. Taslar da küçük kadın başlıklarıdır ve üstü ve altını yemeni ve yazmalarla saran bir çeşit başlıktır. Ön tarafı yüksek olan elmas, tüy ya da oyalar takılan, arkası ise alçak olan hotozun sağlam durması için yan taraftan elmas iğne ile tutturulan bir çeşit başlıktır. Bunlarla birlikte kadın başlıkları içerisinde önemli bir yer tutan başlıklardan birisi de başörtüleridir. Örnekler arasında yemeni, yazma, şal, krep yer alır (Özel 1992:19).

Aksesuarlar kadınlar tarafından tercih edilen önemli baş süsleme objelerinden birisidir. Kullandıkları aksesuarlar arasında sorguç, baş iğnesi, zülüflük, kaş bastı, alınlık, yanak döven yer almaktadır. Bu başlıklar kenarı işlemeli örtü, üstü altın ya da gümüş telle işli kaşbastılarla (diadem, didim) beraber de tercih edilmiştir.

Fotoğraf 17. Zülüflük, Sorguç, Baş İğnesi Örneği

(Sorguç:https://islamicart.museumwnf.org/database_item.php?id=object;ISL;tr;Mus01;28;tr erişim 01:00)

(Baş iğnesi :<https://www.antikalar.com/topkapi-sarayi-muzesi-arsiv-ve-kutuphanesindeki-mucevher-tasarmlari> : erişim: 01:26)

(<https://www.bayrakmuzayede.com/osmanli-donemi-cok-nadir-cift-gelin-zulufugu.html> erişim :01:40)

Kaşbastı (diadem) antik dönemden itibaren çeşitli şekillerde kullanılmaya başlanmış, Orta Asya'dan itibaren ise Türk kadınının önemli bir baş aksesuar parçalarından biri haline gelmiştir. Orta Asya'dan Osmanlı dönemine kadar ulaşan erkekler ve kadınlar tarafından kullanılan ve statü göstergesi olarak bilinen sorguç ise altın ve mücevherlerden imal edilmiştir. Zülüflük ise yüzün iki tarafına da takılan aksesuardır. Selçuklularda keçi kılı kullanılırken Osmanlılarda değerli madenler kullanılarak zülüflükler yapıldı (Kurtuluş 2017: 465).

Fes de kadınlar tarafından onları uzun boylu göstermesi, değerli ziynetler ile süslenebilir olması bakımından tercih edilen başlıklardan birisidir. Sade ya da işlemeli olarak kullanılan modelleri mevcuttur.

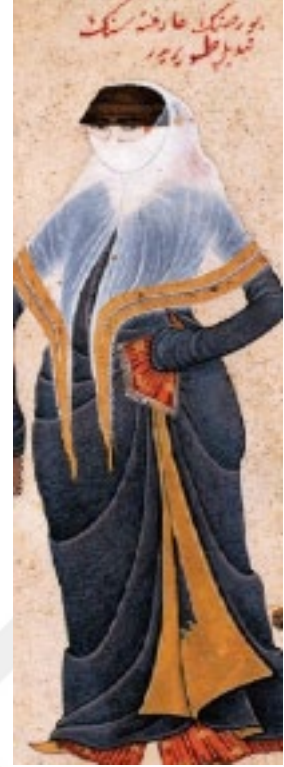
Fotoğraf 18. Sırma işlemeli fes örneği (<https://arthill.com.tr/urun/5395504/osmanli-19-yuzyil-saray-isi-hanim-sultan-fesi-19-yuzyil-osmanli-saray-isi-g> erişim saati: 21.07.2024 13:00)

Külah şeklinde olan başlıkları 15. yy.'da erkekler üstüne sarık sararak kullanırken kadınların bu başlıkları gelin olduklarında kullandıkları görülmüştür. Gelin gidilen evin ekonomik durumuna göre çeşitli ziynet eşyalarıyla süslenmiştir (Apak vd. 1997: 80-81).

Fotoğraf 19. Külah başlığı  rneği (Gravürlerle Türkiye 2002: 110)

Yaşmak bir kısmı baştan çeneye doğru uzanan diğer kısmı ise  eneden baş tarafına doğru bağlanarak Osmanlı döneminde feraceyle beraber kullanılan günümüzde manto ya da pardes  gibi kıyafetlerle benzer özellikleri gösteren bir giysi türüdür. Baş  rt s  olarak kullanılan yaşmak 17. yy.'ın son döneminde hotozun üstünde s s maksadıyla da tercih edilmeye başlanmış feracelerle birlikte kullanılmıştır. Feraceler ilk başta eteğinin yere kadar uzandığı, bol ve yakasız olduğu bir haldeyken 19. yy. son döneminde tek düğmeli,  n etekleri yuvarlak bir şekilde kesilmiş ve yakası mini pileli biçimini almıştır. Cumhuriyet döneminde ise uzun manto şekline dönüşmüştür.

Fotoğraf 20. Levni- Feraceli Kadın örnekleri (Özder 1999: 46-47).

1872 yılında feraceyle birlikte ince eldivenler ve şemsiyeyle birlikte çarşaf lar da kullanılmaya başlanmış fakat daha sonra çarşafın kadını tamamen örtmesinin bazı sakıncalar teşkil etmesi nedeniyle 2. Abdülhamit tarafından yasaklanmıştır (Apak vd. 1997: 103-105).

Cumhuriyet dönemiyle birlikte batılı giyim kuşam tarzının benimsenmesi çarşaf ve başörtüsündeki katılıkları daha serbest ve esnek hale getirmiştir. Büyük şehirlerde batılı giyim tarzı daha çok benimsenirken Anadolu'da geleneksel baş örtülü giyim kuşam devam etmiştir.

Fotoğraf 21. Cumhuriyet dönemi baş örtme modelleri

Fotoğraf 22. Yöresel kıyafetler

(<https://www.koseoglukostum.com/kiyafetda2a.html?pid=125&cid=0> erişim
21.07.2024 12:02)

BÖLÜM 3

3. KADIN TEPELİKLERİ VE TEPELİK SÜSLEMELERİ

3.1.Tepelik Tanımı

Tepelikler çeşitli şekillerde, modellerde ve dokumalarda kullanılmakla birlikte literatürde birçok tanımı mevcuttur. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Genellikle altın, gümüş ve bakırdan yapılan kadınların fes üstünde kullandıkları daire biçimli metal levhalara tepelik denmektedir. Tepelikler nakış ve oyma süslemeler ile bezenmiş ve kenarlarına altın, inci ya da inci püsküller asılmaktadır. Sadece fes üzerinde kullanılmayıp saçların üstüne konularak da kullanılabilir (Koçu 1967: 226-227).

Özbağı (1989) tepeliği fes üstüne konulan çukur ve daire biçimli takı çeşitlerinden birisi olduğunu ve Anadolu'da kadın baş süslemelerinde önceliği ve önemi olduğunu bildirmiştir.

Arseven (1998) kavuk ya da feslerin tepesine konurulan düğme, pafta, sırma ya da inci bezemeli nişan olarak tepeliği tanımlamıştır.

Kuşoğlu (2006) göre ise altın ya da gümüş gibi madenden yapılan bazen fes üstüne dikilen bazen de direk saçtaki tülbentin üzerine oturtulan baş süsüdür.

Erkaplan (2011) ise tepeliği fes veya külah gibi başlıkların üstüne yerleştirilen, altın, gümüş veya değerli metallerden imal edilen kenar süsü olarak para ve zincir kullanılan bir başlıktır. Kullanılan bölge ve yöreye göre farklılıkların olacağını söylemiştir.

Tepeliklerin teknik özellikleri incelendiğinde genellikle daire biçimli olduğu, çaplarının ise 8 cm ile 16 cm arasında değişen boyutlarda olduğu söylenmiştir. Tepeliklerin kenarlarından saç kadar uzanmış zincirlerin uç tarafında gümüş para ya da pullardan oluşan penesler sarkmaktadır. Genel olarak daire biçimli olan ve fesin veya başın üstüne oturtulan alanda güverse, telkâri, kabartma ve kazıma gibi teknikler uygulanarak bitkisel ve geometrik bezemelerle süslü hale getirilmiştir. Bu

kompozisyonlar motiflerin tekrar etmesi ile meydana gelmiştir. Tepeliğin orta noktası (merkezi) motiflerle ya da renkli taşlar ile süslenmiştir (El Sanatları Teknolojisi 2012: 11).

Tepelikler hem günlük hayatta kullanılabilen (daha sade) hem de düğünlerde gelin başı olarak (daha süslü ve gösterişli) kullanılabilmekteydi. Kişilerin sosyoekonomik seviyesine göre tepeliklerin üstü altın, mücevher, elmas, zümrüt gibi değerli taşlarla ya da gümüş, çinko veya bakır gibi metallerle süslenebilmekteydi (Erkaplan 2011: 43).

3.2. Tepeliklerde Uygulanan Biçimsel Özellikler

Genellikle daire biçimli kullanılmışsa da kare formu tepelikler de mevcuttur. Hem kare biçiminde hem de daire formunda tepeliklerin etrafı zincirler ve peneslerle süslenmiştir.

3.3. Tepeliklerde Kullanılan Malzemeler

Çeşitlilik gösterse de kullanılan materyaller arasında gümüş, bakır, pirinç ve altından yapılmış madenler bulunmaktadır. Tepelikler üst üste gelecek biçimde para veya peneslerin fes üstünde kaydırılarak oluşturulmuş teknikleri de vardır. Yüzey süslemelerinde kullanılan taşlar arasında cam boncuk, doğal taş tercih edilmiştir.

Fotoğraf 23. Kaydırılarak oluşturulmuş tepelik örnekleri

3.4. Tepeliklerde Uygulanan Süsleme Teknikleri

3.4.1. Kabartma Tekniği

Çekiç ve kabartma materyalleri (aletleri) kullanılarak metal eseler üstünde gerçekleştirilen işlemdir. Uygulanan yöntem ise “repoussé” (çakma, çarpma) tekniği ismini almaktadır. Kabartmalar metalin içten, dıştan veya hem içten hem de dıştan çekiçle vurularak oluşturulur.

Fotoğraf 24. Kabartma tekniği örneği

Tepeliklerin yapımında yüksek kabartma uygulanmak istenilirse içten çekiçleme tekniği uygulanarak elde edilmektedir (Erginsoy 1978: 34). İnce levhalar üstüne uygulanan kabartma yönteminde daha düzgün sonuçlar elde edildiği gözlemlenmiştir. Levhaların materyalinde yüksek kaliteli altın ya da gümüş tercih edilmektedir (Kuşoğlu 2006: 119).

3.4.2. Kalıpla Kabartma Tekniği

Kullanılan materyalin üstünde aynı desenin tekrarlanması isteniyorsa tek tek kabartma yapılmaz. Bir kalıp oluşturulur ve o kalıp üstünden imal edilir. Bronz bir aletin ucuna desenin negatifi yapılır ve kabartma yapılacak olan yere oturtularak kuvvetli bir şekilde çekiçlerle vurulup desenin pozitifliği çıkarılır (Eruz 1993: 33).

Fotoğraf 25. Kabartılmış süsleme örneği

3.4.3. Telkâri (Filigre) Tekniği

Altın ve gümüş tellerin eğilip bükülerek oluşturulduğu desenlerin daha sonra başka bir zemine ya da birbirine lehimlenerek tutturulduğu tekniktir (Erginsoy 1978: 37, Eruz 1993: 33). Hasır örgü veya tel çakma olarak da adlandırılmaktadır. Telkârinin uygulanışında kaynak ve ateşin kullanımı oldukça önemlidir (Kuşoğlu 2006: 220). Sadece kalıplara dökülerek değil delikten çekilerek de uygulanabilir. Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Karadeniz bölgelerinde telkâri tekniğinin oldukça yoğun kullanımı vardır.

Fotoğraf 26. Telkâri örneği

(<https://www.hilalmuzayede.com/urun/4609024/osmanli-gumus-gelin-tepeligi-osmanli-dusuk-ayar-gumusten-mamul-telkari-iscilik> erişim 21.07.2024 14:00)

3.4.4. Delik – işi (Ajur, Kafes oyma) Tekniği

Kesici ve delici aletler ile metal eserlerin üstlerinin delikli desenli hale getirilmesi tekniğidir. Desen uygulanırken maden zemini üstüne çizilen desenin tabanı bezen kesilerek çıkartılır bezende sadece desenler çıkartılır (Eruz 1993: 33).

Fotoğraf 27. Delik işi tekniği örneği

3.4.5. Kakma/Mıhlama Tekniği

Metal eserlerin süslemesinde üstlerine açılan yiv ve yuvaların içine renkli taşların (farklı renk ve cins) yerleştirilmesi işlemidir. Buradaki amaç kullanılan malzeme ile maden arasında zıtlık oluşturmaktır (Erginsoy 1978: 39). Mıhlama tekniği ise savat ve telkâri gibi tekniklerle birlikte kullanılan tek başına kullanılmayan bir tekniktir. Altın ve gümüş gibi değerli madenlerde maliyetinden ötürü bu tekniğe pek rastlanılmamaktadır.

Fotoğraf 28. Mercan kakmalı tepelik eser örneği

3.4.6. Güverse Tekniği

Küçük metal topçukların ana zemin metal üstüne çeşitli biçimlerde dizilmesi süslemesine güverse ismi verilmektedir. Anadolu’da şeklinden ötürü haşhaşa benzetilmekte ve “hışhaş” olarak da bilinmektedir (Erkaplan 2011: 63).

Fotoğraf 29. Güverse tepelik örneği

3.4.7. Çalma ve Kazıma Tekniği

Altın, gümüş, bakır, bronz ve pirinç gibi madenlerin üstüne derin düz veya kavisli çizgiler şeklinde yapılan süsleme işlemine çalma denmektedir. Çekiç ve küt bir kalem ile uygulanır. Kazıma tekniği ise keskin uçlu çelik kalemler kullanılır. Her maden üstünde bu teknik uygulanabilmektedir (Eruz 1993: 31).

3.4.8. Tel İşi Tekniği

İnce bir telin birbirine sarılarak bükülmesi ve istenilen biçimde kesilerek süsleme üstünde yüzeye kaynatılması işlemidir (Erkaplan 2011: 57).

Süslemenin bir parçası olan bezemeler ve motifler içinde bulundukları toplumun, yörenin gelenek-göreneklerini, inançlarını ve beğenilerini yansıtan birer örnektir. Tepeliklerin süslemesinde uygulanan işlemlerde genellikle bitkisel temalı (dal, yaprak ağaç), geometrik (daire, kare, dikdörtgen, nokta, oval vb.), sembolik (ay ve yıldız biçimi) ve figürlü motif (el ve insan) biçimleri tercih edilmiştir.

BÖLÜM 4

4. KATALOG

Katalog No:1

Envanter No : 371

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Tepelik süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Tepelik Çap: 10.8 cm

Kalınlık: 0.3 cm

Büyük Penes Çapı: 1.5 cm

Küçük Penes Çapı: 1 cm

Zincir Uzunlukları: 9.9 x 6.7 x 1.2 cm

Taş Çapı: 0.7 cm

Kullanılan Malzeme : Gümüş, Renkli Taş

Kullanılan Taşların Renkleri: Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Telkari (Filigre), Kakma Tekniği

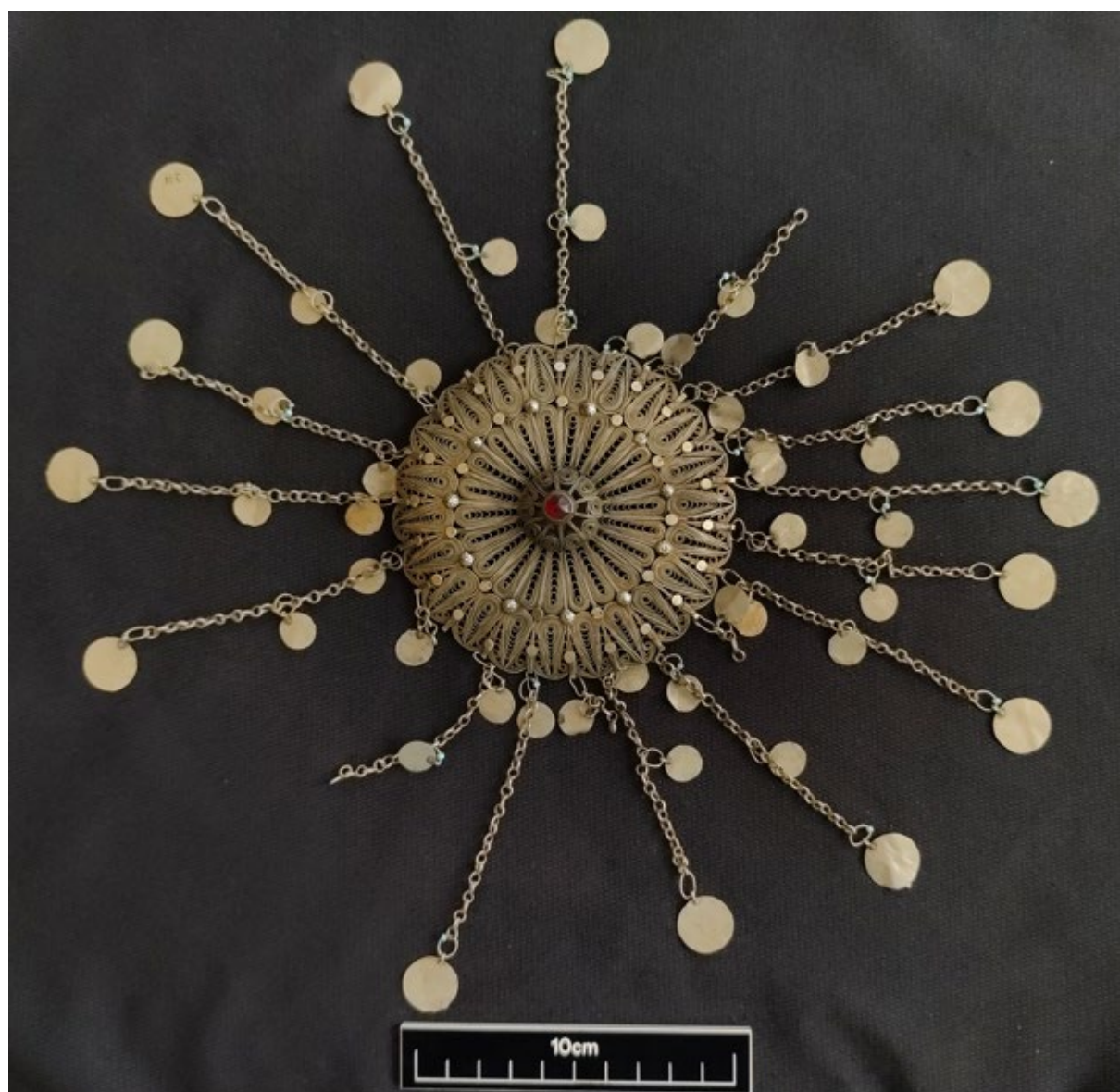
Kompozisyon : Dairesel formlu, kenarlara doğru başa oturacak şekilde hafifçe bombeli ve kenarları dilimli, tepelik süsüdür. Gümüş ince tellerden yapılmış bir işçilik görülmektedir. Merkezinde üstte kırmızı bir taş ile çevresi on dilim halinde,

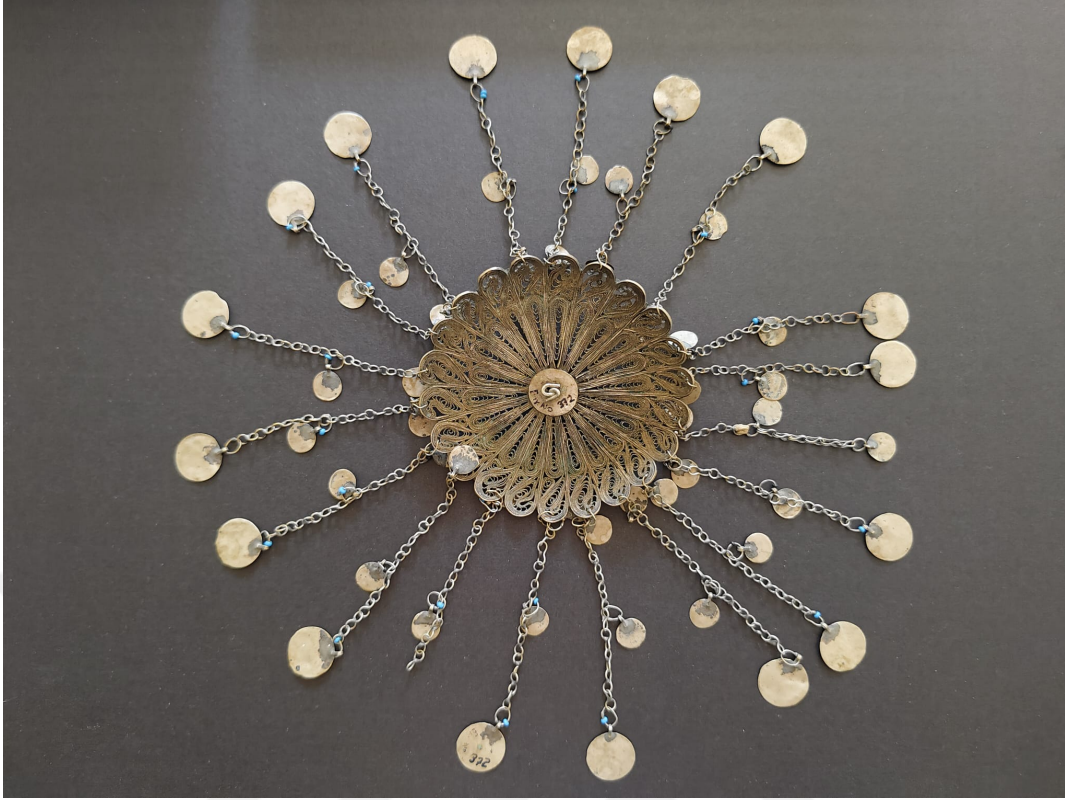
ucu helezonik kıvrımlı gümüş tellerle düzenlenmiştir. Orta kesimi, araları ince telle sınırlandırılmış uzunca damla motifleriyle çevrenmiştir. Dıştan dilimleri arasında birer kulp bulunmakta olup, her kulpu üçer pul ve üçer küçük mavi boncuklu birer zincir bağlanmıştır. Toplam yirmi bir zincir tepeliği çevrenmektedir. Pullarda ve zincirlerde kopuk kısımlar vardır. İçteki damla motiflerin arasında bir tane iri nokta bir tane çiçek, dıştaki damla motifleri arasında birer tane nokta şeklinde motifler vardır.

Katalog No:2

Envanter No : 372

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Tepelik süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Tepelik Çap: 10.3 cm

Tepelik Yükseklik: 1.5 cm

Taş Çap: 0.7 cm

Tepelik Kalınlık: 0.2 cm

Büyük Penes Çapı: 1.7 cm

Küçük Penes Çapı: 1 cm

Zincir Uzunlukları: 9 ve 7 cm

Kullanılan Malzeme : Gümüş

Kullanılan Taşların Renkleri: Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Telkari (Filigre), Kakma Tekniği

Kompozisyon : Dairesel formlu kenarlara doğru, başa oturacak şekilde hafifçe bombeli ve kenarları dilimlidir. Gümüş ince tellerden yapılmıştır. Merkezinde, üstte kırmızı bir taş ile çevresinde dokuz dilim halinde, ucu helezonik kıvrımlı gümüş tel süslemeler vardır. Orta kesim: araları ince tellerle sınırlandırılmış, uzunca damla motifleri ile en dıştan bir sıra geniş ve ucu kıvrımlı damla motifleri ile çevrelenmiştir. Bu damla motifleri arasında, ince teller üzerinde metal iri nokta şeklinde süslemeler mevcuttur. Dıştan dilimler arasında üçer pul ile üçer mavi ve siyahımsı boncukları olan biter zincir bağlanmıştır. Zincirlerde ve pullarda eksikler vardır.

Katalog No:3

Envanter No : 365

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık Süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi :15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:34 cm

Kalınlık: 0.2 cm

Penez Çapı: 1 cm

Üçgen Levhaların Ölçüsü: 4.5 x 3.7 cm

İki levha Arası Zincir Uzunluğu: 14 cm

Levhalaradan Sarkan Zincir Uzunluğu: 5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal, Renkli Taş

Kullanılan Taşların Renkleri: Kırmızı, Yeşil

Kullanılan Teknikler: Kabartma, Kakma Tekniği

Kompozisyon : Birbirine yanlardan ikişer zincirle bağlı üçgen şeklinde üç levhadan oluşmaktadır. Levhaların kenarlarında iki yanda çizgi ortada daire ve çizgi şeklinde kabartma bordür, iç kısımda köşelerde dörder tane yuvarlak hatlardan oluşan motifler, levhaların tam ortasında yine bu küçük yuvarlak burma hatların oluşturduğu çiçek şeklinde bir motif vardır. Bu motifin ortasında, yandaki levhalarda kırmızı, ortadaki levhalarda ise yeşil bir taş bulunmaktadır. Levhaların ucunda altışar tane zincir ve bu zincirlere bağlı olarak üstte bir altta ikişer tane üzeri el şeklinde çiçek motifli yuvarlak pullar bulunmaktadır. Pulların bir kısmı eksiktir. Levhalar başlığa üst kısımlarında bulunan birer çengelle tutturulmaktadır. Levhaları iki sıra zincirin ucunda üzeri kabartma çiçek bezemeli penezler bulunmaktadır. Penezlerin bir kısmı kopuktur.

Katalog No: 4

Envanter No : 400

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müze Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 28 cm

Penes Çapı: 1 cm

2 Levha Arası Zincir Uzunluğu: 11 cm

Levhadan Sarkan Zincir Uzunluğu: 5 cm

Levha Ölçüleri: 3.2 x 2.7 cm

Çiçekli Kanca Ölçüsü: 2.5 x 1.5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal, Cam, Kumaş

Kullanılan Taşların Renkleri: Turuncu, Siyah, Sarı, Mor

Kullanılan Teknikler: Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Üzeri pullu, iki sıra zincirin birleştirdiği, üçgen formda üç süslemeden meydana gelen başlık süsüdür. Üçgen süslemelerin kenarları küçük dairelerle bezenmiştir. Üst kısımda bunlara bir çiçek havası verilmiştir. Yan kenardaki süslemelerden birinin kancası çiçek süslemesi düşmüş olup, yerine üzerinde dal çiçek ve yaprak motifi bulunan başka kanca üç halka ile tutturulmuştur. Üçgen süslemelerin ön yüzü hafifçe bombeli kenarları tırtıklı madenle çevrilmiş olan cam geçirilmiştir. İç kısmına turuncu, siyah, sarı ve mor renkte kumaş parçası bulunmaktadır. Ortadakinin iç süslemesi yoktur. Alt kenardaki 8 küçük daireye, üzerinde baskı bezeli pullar bulunan zincirler birer halka ile tutturulmuştur. Zincirlerde ve pullarda eksikler vardır.

Katalog No: 5

Envanter No : 412

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müze Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk : 28 cm

Kalınlık: 0.6 cm

Penes apı: 1.5 cm

Taş apı: 0.7 cm

Levha ölüsü: 5.3 x 4.7 cm

Kanca ölüsü: 3.2 x 2 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşların Renkleri: Koyu Pembe, Kırmızı, Yeşil

Kullanılan Teknikler: Kakma, Güverse, Tel işi, Kabartma Tekniğı

Kompozisyon : Ortada, alttaki düz, üstteki tel çizgi ve nokta bezeli iki metal levhanın arasına koyu pembe renkte bez konarak birleştirilmesiyle meydana gelen bir levha vardır. Levhanın merkezi kısmında kırmızı renkte taş bulunmaktadır. Üst kenardaki kulpa kenarı nokta bezeli, ortasında yeşil renkte taşı bulunan kancalı damla formda küçük bir levha bağlanmıştır. İri levhanın alt ve yan kenarında kulpları bulunmaktadır. Levhanın iki yanındaki kulplara ortada yuvarlak pulcuk ile kenarlarında dört halka zincir baklasının oluşturduğu üç sıra zincir bağlanmıştır. Bu zincirlerin yan kenarında, üzeri çizgi bezeli, ortasında yeşil renkte taşı bulunan birer levha bağlanmıştır. Uçlarında kancaları bulunmaktadır. Zincirlerin üst ve altta bulunan sırasına üzeri baskı çiçek bezeli damla formunda pullar bağlanmış olup, ortadaki zincir sırası boştur. İri levhanın alt kenarındaki kulplara kenarları kavisli üzeri çiçek bezeli yuvarlak pullar tutturulmuştur.

Katalog No: 6

Envanter No : 411

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müze Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 28 cm

Kalınlık: 0.6 cm

Penes Çapı: 1.5 cm

Taş Çapı: 0.7 cm

Levha Ölçüsü: 5.3 x 4.7 cm

Kanca Ölçüsü: 3.2 x 2 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşların Renkleri: Bordo, Yeşil Taş

Kullanılan Teknikler: Güverse, Tel işi, Kakma Tekniği

Kompozisyon : Ortada alttaki düz, üstteki tel çizgi ve nokta bezeli iki metal levhanın arasına kahverengi bez konarak birleştirilmesiyle meydana gelen bir levha vardır. Levhanın merkezi kısmında bordo renkte taşı bulunmaktadır. Üst kenardaki kulpa bir halka ile kenarları çizgi ve nokta bezeli, merkezi kısmında bordo renkte taşı bulunan damla formunda küçük bir levha bağlanmıştır. Alt ve yan kenarlarında kulpları bulunmaktadır. Levhanın iki yanındaki kulplara ortada yuvarlak pulcuk ile köşelerinde dört halkası zincir halkasının meydana getirdiği bir zincir ve zincirin yan uçlarında üzeri çizgi bezemeli, merkezi kısmında yeşil renkte taşı ve kancası bulunan birer levha vardır. Bu levhaları birleştiren zincirler bir tarafta çift sıra olmakla beraber bir parçası kopmuştur. Bu zincirlerin üç sıra olması gerekmektedir. Alt sıradaki zincir uçlarına boydan boya üzeri baskı çiçek bezemeli damla şeklinde pullar bağlanmıştır. Aynı pullardan iri levhanın alt kenarında tutturulmuştur.

Katalog No: 7

Envanter No : 415

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müze Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 32 cm

Kalınlık: 0.5 cm

Penes Çapı: 1 cm

İki Kanca Arası Zincir Uzunluğu: 13 cm

Kancalardan Sarkan Zincir Uzunluğu: 3.5 cm

Taş çapları: 0.7 cm

Kanca ölüsü: 2.8 x 1.7 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşların Renkleri: Yeşil, Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Kakma, Tel işi Tekniğı

Kompozisyon : Damla formundaki üç madenî levhanın ön yüz kenarlarına Burma tel ile daire şeklinde bezemeler yapılmıştır. Üstte kancaların hemen altında birde damla motifi vardır. Yanlardaki iki levhanın merkezi kısmında yeşil, ortadaki kırmızı bir taş bulunmaktadır. Bu üç levha, ortaları yuvarlak pulcuk ve kenarları halkalı zincir halkasından oluşan zincirlerle birbirine bağlanmıştır. Zincirin ucuna boydan boya, ortası delik yuvarlak pullar tutturulmuştur. Levhaların alt kenarına bağlı zincirler diğerlerine oranla daha uzundur. Zincirlerde ve pullarda eksikler vardır.

Katalog No: 8

Envanter No : 402

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü (2 parça)

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 27 cm

Kalınlık: 0.4 cm

Penes Çapı: 1 cm

İki Kanca Arası Zincir Uzunluğu: 12 cm

Kanca Ölçüsü: 1.8 x 3 cm

Kırmızı Taş Çapı: 0.7 cm

Eşkenar Penes Çapı: 1.2 – 0.6 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Kenarları küçük daireler şeklinde düzenlenmiş damla formundaki süslemelerle, üzerinde pullar bulunan, ortası eşkenar dörtgen şeklinde bir pulcuk ve yanlarda dört küçük halkadan oluşan zincirlerden meydana gelmiştir. İki levhanın ortasında kırmızı renkte bir taşı vardır (Şuan üzerinde bulunmuyor). Üçüncü levha boyca diğerlerinden daha büyük olup, diğer iki levhada kancanın hemen altında bulunan üç küçük daireden oluşan süslemenin yerine bunda yine küçük dairelerden oluşan bir çiçek bezemesi vardır. Bir başka süslemeye ait olabilir. Pullardan eksikler vardır.

Katalog No: 9

Envanter No : 414

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müze Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 24 cm

Kalınlık: 0.5 cm

Penes Çapı: 1.2 cm

Yaprak Penes apı: 1.2 cm

Eşkenar Penes apı: 0.7 cm

Kanca Genişlik: 1.5 cm

Taş apı: 0.5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Yeşil

Kullanılan Teknikler: Kabartma, Kakma Tekniğı

Kompozisyon : Damla formunda üç adet levha ile bunları birleştiren ikişer sıra zincirden oluşmaktadır. Levhanın kenarları küçük daireler şeklinde düzenlenmiş olup, ortadaki levhanın merkezi kısmında yeşil renkte bir taş, yanlardaki levhanın merkezi kısmında çiçek şeklinde kabartma motif bulunmaktadır. Üstte kancaları vardır. Levhaları birleştiren zincirler ortada eşkenar dörtgen pulcuk yanlarda dört halka zincir baklasından oluşmaktadır. Üst sıradaki zincire üstü baskı çiçek bezeli damla, alt sıradaki zincire çiçek bezeli yuvarlak formda pullar tutturulmuş olup, bazıları düşmüştür.

Katalog No: 10

Envanter No : 378

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Çap:11 cm

Uzunluk: 10.8 cm

En:5.7 cm

Kalınlık: 0.1 cm

Taşın Çapı: 0.5 cm

Penes Çapı: 1.1 cm

Zincir Uzunluğu: 2.8 cm

Çapa Uzunluğu: 6.5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal, Renkli Taş

Kullanılan Taşların Renkleri: Yeşil

Kullanılan Teknikler: Kakma, Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Çapa şeklinde bir levha ve ona bağlı on bir zincir ve pullardan oluşmaktadır. Levhanın kenarları üç sıra çizgi bezeme ile sınırlandırılmış, iç kısmı, nokta çiçek ve uçları kıvrımlı iç içe daire şeklinde tel süslemelidir. Ortada çiçek motifi olup, bunun merkezi kısmında yeşil bir taş bulunmaktadır. Levhanın alt kısmında kulp vardır. Uçlarında kenarları tırtıklı ve üzeri hilal ve çiçek bezemeli ikişer pul bulunan zincirler bu kulplara birer halka ile tutturulmuştur. İyi durumdadır. Üstte bulunan kancanın yarısı kırıktır.

Katalog No: 11

Envanter No : 381

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:12 cm

Çapa En: 4.7 cm

Çapa Uzunluk: 6 cm

Penes Çapı: 1.2 cm

Yaprak Penes Çapı: 1 cm

Zincir Uzunluğu:6 cm

Kalınlık: 0.1 cm

Taşın Çapı: 0.5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal, Renkli Taş

Kullanılan Taşların Renkleri: Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Kakma, Tel işi Tekniği

Kompozisyon : Çapa şeklinde bir levha ile buna bağlı zincir ve pullardan meydana gelmektedir. Levhanın kenarları 3 sıra ince Burma tel, iç kısmı ise iç içe daire şeklinde ince Burma tellerden oluşmaktadır. Levhanın ortasında kırmızı bir taş vardır. Alt kenarında dokuz adet kulp görülmektedir. Üzerinde çeşitli pullar bulunan zincirler bu kulplara birer halka ile tutturulmuştur. Pullardan biri ve kancası kopmuştur.

Katalog No: 12

Envanter No : 384

Bulunduğu Yeri : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:11 cm

Taş Yükseklik: 0.5 cm

Taş Çapı: 0.5 cm

En:2.8 cm

Kalınlık: 0.2

Penes Çapı: 1 cm

Yaprak Penes Çapı: 0.3 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşların Renkleri: Yeşil

Kullanılan Teknikler: Kakma, Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Üst kısmı eşkenar dörtgen, alt kısmı kalp şeklinde bir levha ile bunun iki yanından birer kulp ile tutturulmuş zincirden meydana gelmiştir. Zincirin aralarında çeşitli pullar vardır. Levhanın kenarları çizgi, iç kısmı stilize dal ve yapraklı motifleri ile bezenmiştir. Merkezi kısmında bir yeşil taş vardır. Üstte kancası olup, kalp şeklinde levhanın üç kısmında bir kulpu vardır.

Katalog No: 13

Envanter No : 388

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini) mankenin fesine ilave edilmiş

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:13.5 cm

En: 3 cm

Kalınlık: 0.7 cm

Penes Çapı: 1 cm

Dikdörtgen Pul Uzunluk: 2 cm

Taş Çap: 0.6 cm

Zincir Uzunluğu: 7 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşların Renkleri: Saydam Pembe

Kullanılan Teknikler: Kakma, Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Damla şeklinde bir levha ile buna bağlı zincir ve pullardan oluşmaktadır. Levhanın iç kısmı damla ve bunların ortasındaki kabartma nokta ve eşkenar motifleriyle bezelidir. Merkezi kısmında saydam pembe renkte bir taşı vardır. Alt kısmında altı adet kulpu olup, üzerinde pullar bulunan zincirler bu kulplara tutturulmuştur.

Katalog No: 14

Envanter No :389

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini) mankenin fesine ilave edilmiş

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 12 cm

En: 3.2 cm

Kalınlık: 0. 2cm

Büyük Penes Çapı: 1.3 cm

Küçük Penes Çapı: 0.7 cm

Yaprak Penes Çapı: 0.6 cm

Tarihli Penes apı: 1.3 cm

Zincir Uzunluğu: 5 cm

Kullanılan Malzeme : Pirinç

Kullanılan Teknikler: Döküm

Kompozisyon : Döküm tekniği ile yapılmış, üstten kulplu ve tel kancalıdır. Çeşitli kıvrım, daire ve iek bezemeler tel işçiliğini andırmaktadır. Bütünüyle damla forumundadır. Alt kısmında yedi adet üzerinde çeşitli pullar bulunan zincirler vardır. Sade bir işçilik görölmektedir.

Katalog No: 15

Envanter No : 390

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:16.7 cm

En:3.8 cm

Kalınlık: 0.3 cm

Büyük Penes Çapı: 2.2 cm

Küçük Penes Çapı: 1.2 cm

Yaprak Penes Çapı: 0.5 cm

Taşlı Penes Çapı: 1.2 cm

Zincir Uzunluğu: 8 cm

Mavi Taş Çap: 0.6 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşların Renkleri: Yarı saydam beyaz, Koyu mavi

Kullanılan Teknikler: Kabartma, Kakma Tekniği

Kompozisyon : Sedef taşın şekline uygun olarak dekoratif madenî çerçevesidir. Üstte levhaya iki halka ile tutturulmuş koyu mavi taşlı metal bir kancası vardır. Altta metal çerçeveye bağlı altı adet kulp üzerinde pullar bulunan zincirle bağlanmıştır. Metal pullar çeşitli çap ve tiptedirler sade bir işçilik gösterir.

Katalog No: 16

Envanter No : 392

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 12.5 cm

En: 3.3 cm

Kalınlık: 0.8 cm

Penes Çapı: 1.2 cm

Yaprak Penes Çapı: 0.8 cm

Zincir Uzunluğu: 5 cm

Kırmızı Taş Çap: 0.8 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Renkler : Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Kabartma, Kakma, Tel İşi Tekniği

Kompozisyon : Damla şeklinde levhanın kenarları iki sıra burma motifi ile sınırlandırılmıştır. İç kısmı damla motifleriyle bezelidir. Damla motiflerinin içi daire şeklinde tel süslemelidir. Aralarında kabartma nokta ve eşkenar dörtgen motifleri ve merkezi kısmında kırmızı renkte bir taş bulunmaktadır. Damla motiflerinden ikisinin içindeki tel süslemeler düşmüştür. Alt kısmındaki sekiz adet kulp üzerinde pullar bulunan zincirler takılmıştır.

Katalog No: 17

Envanter No : 394

Bulunduğu Yer : Teşhir (B Vitrini)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 12.5 cm

En: 5.2 cm

Kalınlık: 0.6 cm

Penes Çapı: 1.2 cm

Yaprak Penes Çap: 1.1 cm

Zincir Uzunluğu: 3.5 cm

Taş Çap: 0.8 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Kabartma, Kakma Tekniği

Kompozisyon : Çapa şeklindeki levhanın kenarları iki sıra çizgi bir sıra nokta bezeme ile sınırlandırılmış olup, iç kısmı kabartma nokta, çiçek ve eşkenar dörtgen motifleriyle bezenmiştir. Merkez kısmında kırmızı renkte bir taşı vardır. Kancası üstte olup, alt kenarındaki on bir kulpa üzerinde baskı bezeli pullar bulunan zincirler birer halka ile tutturulmuştur. Zincirlerden bir kısmı eksiktir.

Katalog No: 18

Envanter No : 375

Bulunduğu Yer : B depo (A rafı III. Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:15 cm

Çap: 5.7 x 5 cm

Kalınlık: 0.5 cm

Büyük Penes Çapı: 2 cm

Yaprak Penes Çapı: 1.2 cm

Zincir Uzunluğu: 6 cm

Kırmızı Taş Çapı: 0.4 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Turuncu

Kullanılan Teknikler: Kakma, Kabartma, Tel işi Tekniği.

Kompozisyon : Çapa şeklinde olup, yan ve alt kenarında yirmi altı halkası vardır. Bu halkaların ucuna, üzerinde çeşitli pullar, gümüş bir sikke ve Mustafa III. (1171) devrine ait bir akçe olan zincir ile tutturulmuştur. Halkalardan biri ve zincirlerin bir kısmı eksiktir. Çapa şeklindeki kısmın kenarları noktalı bordürle çevrilmiş, iç kısmı ince tellerden oluşan helezonik kıvrımlar, noktalar ile ortada turuncu bir taş ve iki yanında çiçek kabartması ile bezenmiştir. Üstteki sivri kısımda bir de kancası vardır.

Katalog No: 19

Envanter No :377

Bulunduğu Yer : B Depo (A rafı III. Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:12.5 cm

Kalınlık: 0.3 cm

Penes Çapı: 1.2 cm

Zincir Uzunluğu: 5.7 cm

Tepelik Ölçüleri: 5 x 3.5 cm

Taş Çapı: 1.7 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Yeşil

Kullanılan Teknikler: Kabartma, Kakma, Tel İşi Tekniği

Kompozisyon : Üstte kancası olan, kenarları daire, iç kısmı uçları kıvrımlı, iç içe tel süslemeli ve merkezi kısmında yeşil bir taş bulunan damla şeklinde bir levhadan oluşmaktadır. Levhanın alt kısmında, daire şeklindeki kıvrımlara birer halka ile tutturulmuş, üzerinde çeşitli pullar ve bir tanede 1171 tarihli akçe bulunan altı adet zincir vardır. Bir kenarda daire şeklinde süslemeleri bozulmuştur.

Katalog No: 20

Envanter No : 379

Bulunduğu Yer : B Depo (A rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:12.5 cm

En:3.2 cm

Kalınlık: 0.2 cm

Penes Çapı: 1.2 ve 1 cm

Zincir Uzunluğu: 7.5 cm

Kullanılan Malzeme : Gümüş

Kullanılan Taşın Rengi: Mavi

Kullanılan Teknikler: Kakma Tekniği

Kompozisyon : Bir kenarı içe doğru iki kavisli üçgen formda bir levha, bu kavisli kenardaki üç çıkıntıya bağlı birer zincir ve pullardan oluşmaktadır. Üçgen levhanın kenarları çizgi bezemeli olup üst kısımda mavi renkte bir taşı vardır. Pulların bir kısmı eksiktir.

Katalog No: 21

Envanter No : 380

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:13.7 cm

En: 3.2 cm

Kalınlık: 0.2 cm

Penes apı: 1.2 cm

Dikdörtgen Pul Ölçüsü: 1.5 x 0.5 cm

Zincir Uzunluğu: 6.7 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Teknikler: Tel işi, Güverse Tekniği

Kompozisyon : Damla şeklinde bir levha ile buna bağlı zincir ve pullardan oluşmaktadır. Levhanın kenarlarında bir sıra noktalı bordür, iç kısmında ucu helezonik kıvrımlı tel süslemeler ve bu kıvrımların ortasında birer nokta şeklinde süslemesi vardır. Alt kısmında birer halka ile tutturulmuş olan üzerinde çeşitli pullar bulunan beş zincir vardır.

Katalog No: 22

Envanter No : 382

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:13 cm

En: 3.1 cm

Yaprak Penes Çapı: 0.5 cm

Zincir Uzunluğu: 6.2 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Mavi

Kullanılan Teknikler: Kakma, Tel işi Tekniği

Kompozisyon : Damla şeklindeki levhanın iç kısmında, damla ve eşkenar dörtgen şeklinde süslemeler ile ortasında mavi bir taşı vardır. Alt kısmındaki beş adet kulpu, üzerinde çeşitli pullar bulunan zincirler tutturulmuştur.

Katalog No: 23

Envanter No : 386

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 13.5 cm

En: 2.8 cm

Kalınlık: 0.5 cm

Penes Çapı: 1 cm

Dikdörtgen Pul Ölçüsü: 1.3 x 0.1 cm

Kırmızı Taş Çapı: 0.5 cm

Zincir Uzunluğu: 6.5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Kabartma, Güverse Tekniği

Kompozisyon : Damla şeklinde bir levha ile buna bağlı altı adet kulp ve üzerinde pullar bulunan zincirlerden oluşmaktadır. Levhanın iç kısmı damla motifleri ve bunların üzerinde kabartma nokta şeklinde çıkıntılar ile bezelidir. Merkezi kısmında kırmızı renkte bir taşı vardır.

Katalog No: 24

Envanter No : 391

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 11 cm

En: 3.7 cm

Kalınlık: 0.7 cm

Yaprak Penes Çapı: 1.4 cm

Penes Çapı: 1.2 cm

Taş Çapı: 0.7 cm

Zincir Uzunluğu: 5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşların Renkleri: Kırmızı, Beyaz, Mavi

Kullanılan Teknikler: Tel işi, Kabartma, Kakma Tekniği

Kompozisyon : İri damla şeklindeki motiflerin birleşmesinden meydana gelen damla formunda bir levhadır. Damla motiflerin iç kısmı, bir tanesi dördü, diğerlerinde üçlü daire şeklinde tel süslemelidir. Her birinin ortasında eş kenar dörtgen şeklinde birer küçük kabartma bezeme vardır. Üstte kancası olup, alt ve yan kenarlarındaki beş adet kulp üzerinde çeşitli pullar bulunan zincirler takılmıştır. Levhanın merkezi kısmında ortası beyaz kenarları mavi renkte bir taşı bulunmaktadır.

Katalog No: 25

Envanter No : 373

Bulunduğu Yer : B. Depo (A rafı III. bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 14 cm

Çap: 5.5 cm

Kalınlık: 0.5

Penes Çapı: 1 cm

Yaprak Penes Çap: 1.5 cm

Zincir Uzunluğu: 7 cm

Orta Boşluk: 1.5 cm

Kullanılan Malzeme : Gümüş

Kullanılan Teknikler: Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Kenarları tırtıklı ve sekiz halkalı ortası delik daire şeklindedir. Noktalı üç daire ile sınırlandırılan yüzünde içteki alan damla, dıştaki alan noktalı ve zikzak bezemelerle süslenmiştir. Bir yandaki kulp sekiz kulp başlık süsünü yarıya kadar çevrelemektedir. Bu kulplara, üzerinde çeşitli pullar bulunan zincirler birer halka ile tutturulmuştur. Bir zincir ve pulların bir kısmı eksiktir. Ortadan birde kancası vardır.

Katalog No: 26

Envanter No : 374

Bulunduğu Yer : B Depo A rafı (III. Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 18 cm

Çap: 6 cm

Penes Çapı: 1 cm

Yaprak Penes Çapı: 1.7 cm

Zincir Uzunlukları: 11 ve 6.5 cm

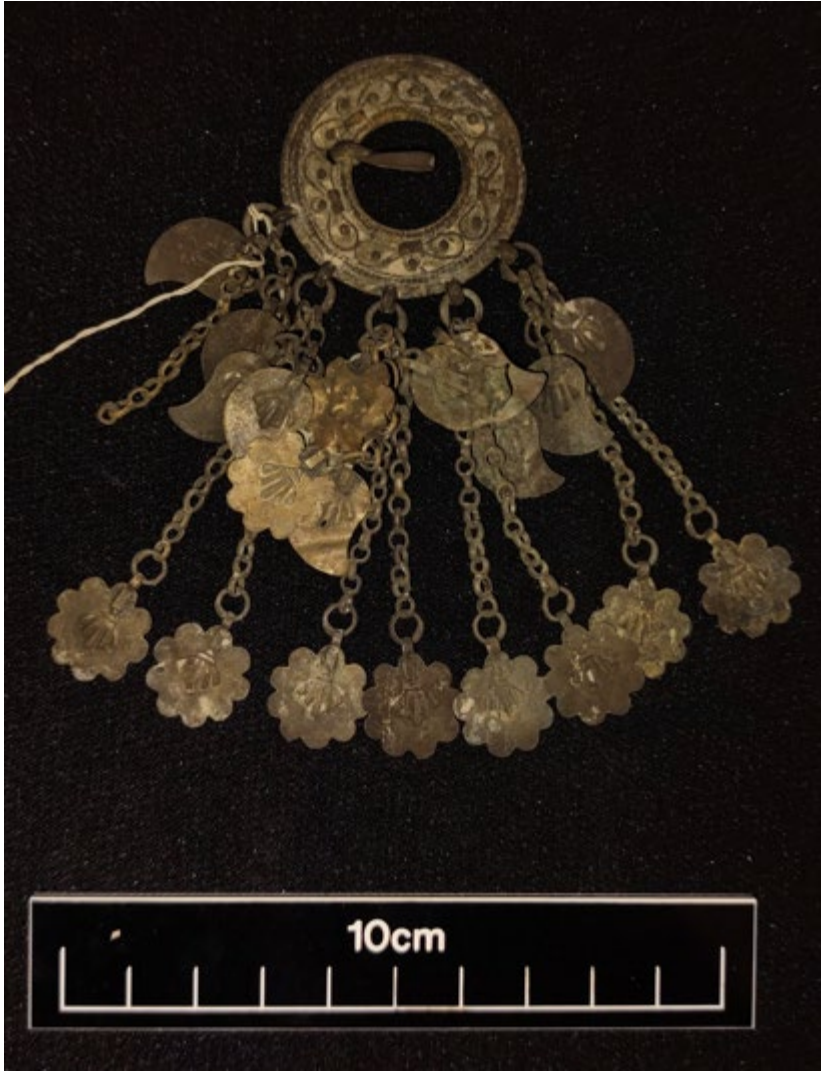
Orta Boşluk: 1.7 cm

Kullanılan Malzeme : Gümüş

Kullanılan Teknikler: Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Ortası delik daire şeklinde ve kenarları tırtıklıdır. Noktalı üç daire ile sınırlandırılan yüzünde içte damla dışta noktalı zikzak motifleri ile süslenmiştir. Bir yandaki dokuz kulp başlık süsünü yarıya kadar çevrelemektedir. Bu kullara, üzerinde çeşitli pullar bulunan zincirler birer halka ile tutturulmuştur. Zincirlerden üç tanesi eksiktir.

Katalog No: 27

Envanter No : 419

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:11 cm

En: 3.6 cm

Yaprak Penes apı: 1.6 cm

Penes apı: 1.6 cm

Zincir Uzunluğu: 5. 3 cm

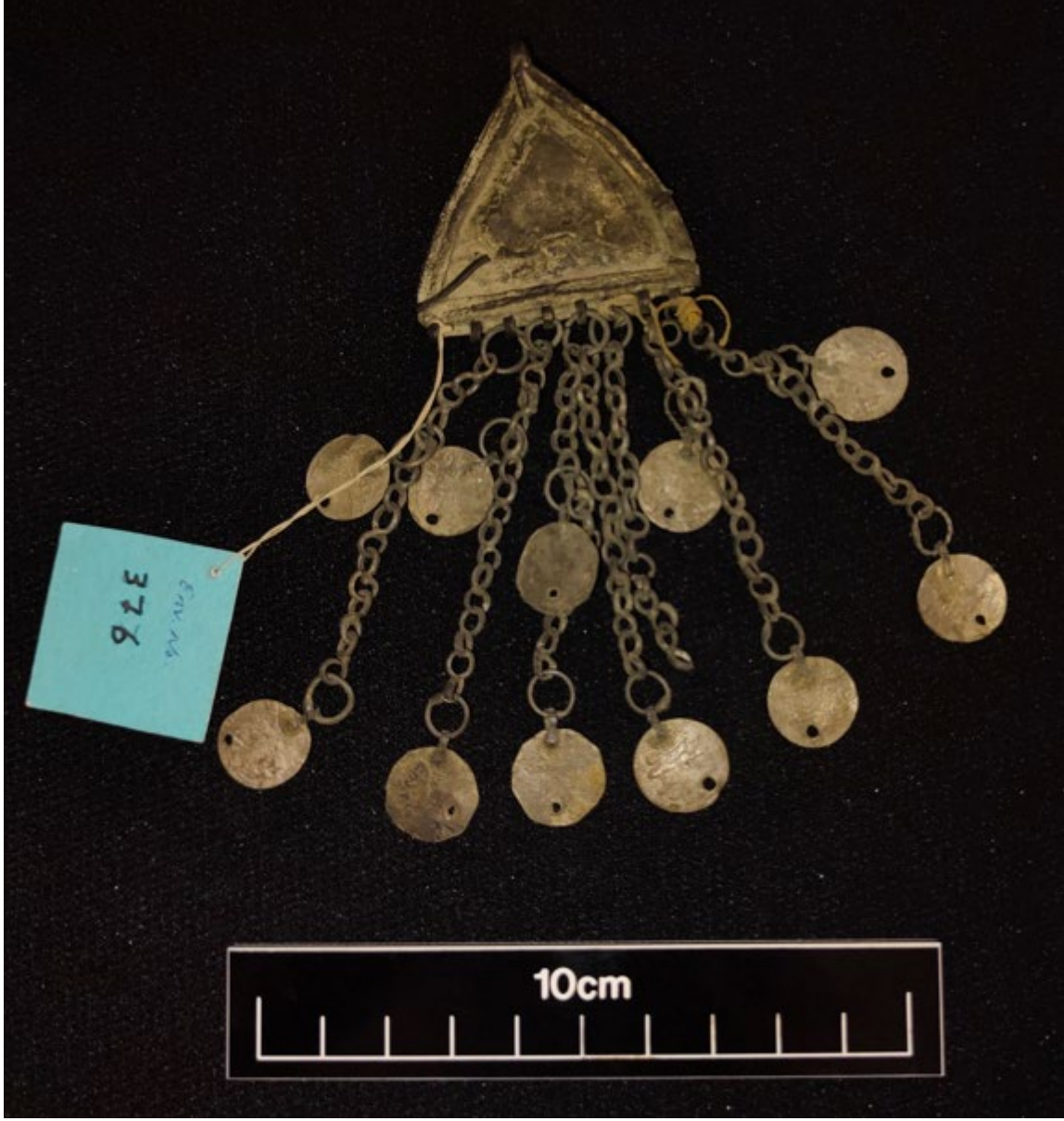
Orta Boşluk: 1.6 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Teknikler: Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Ortası delik daire şeklinde olup, üzeri nokta ve kıvrım çizgi bedelidir. Ortada bir kancası bulunmaktadır. Alt kenardaki beş adet kulpa üzerinde damla ve kenarları tırtıklı yuvarlak pullar bulunan ikişer zincir birer halka ile tutturulmuştur. Zincirlerden ikisi yandan kopuktur.

Katalog No: 28

Envanter No : 376

Bulunduğu Yer : B Depo (A rafı III. Bölümde) Ön sıra

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:12.5 cm

En: 4.6 cm

Kalınlık: 0.5 cm

Penes Çapı: 1.3 cm

Zincir Uzunluğu: 6.8 cm

Levha Ölçüleri: 4 x 4.5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Teknikler: Kakma

Kompozisyon : Üst köşesi kancalı, üçgen şeklinde bir levha ve bu levhanın alt kısmında sekiz halka, bu halkaya bağlı üzerinde pul ve biri 1171 tarihi veren akçeler bulunan zincirlerden oluşmaktadır. Üçgen levhanın kenarları iki sıra noktalı bordürle çevrilmiştir. İç kısımdaki süsleme düşmüştür. Zincirlerden iki tanesi eksiktir.

Katalog No: 29

Envanter No : 383

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:13.5 cm

En:4.5 cm

Kalınlık: 0.3 cm

Penes Çapı: 1.2 cm

Zincir Uzunluğu: 5.2 cm

Taş Çapı: 1 cm

Kullanılan Taşın Rengi: Yeşil

Kullanılan Teknikler: Kakma, Kabartma, Güverse Tekniği

Kompozisyon : Üçgen şeklinde bir levha ile buna bağlı zincir ve pullardan oluşmaktadır. Levhanın iki yan kenarında küçük daire, iç kısmında nokta ve çizgi, üst köşesinde üç ve altı yapraklı üç adet çiçek süslemesi ile merkezi kısmında yeşil bir taş görülmektedir. Yan kenarında ikişer, alt kenarda yedi adet kulp vardır. Alt kenarlardaki kulplara üzerinde çeşitli pullar bulunan zincirler tutturulmuştur. Yan kenarlarda ki kulplardan sadece ikisinde zincir ve pul bulunmaktadır.

Katalog No: 30

Envanter No : 385

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:18 cm

En:5.7 cm

Kalınlık: 0.5 cm

Penes Çapı: 1 cm

Yaprak Penes Çapı: 1.5 cm

Burgu Halka Çapı: 0.8 cm

Çiçekli Penes Çapı: 1.7 cm

Taş Çapı: 0.7

Zincir Uzunluğu: 11 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Bordo

Kullanılan Teknikler: Dövme, Kakma Tekniği

Kompozisyon : Üçgen şeklinde bir levha ile ona bağlı yedi adet kulp ve üzerinde pullar bulunan zincirlerden oluşmaktadır. Zincirlerden üç tanesi eksiktir. Üçgen levhanın kenarlarında iki sıra çizgi arasında burma motifi ile iç kısmında dövme suretiyle yapılmış kavisli çizgiler arasında nokta bezemeler görülür. Merkezinde bordo renkli bir taş (hacı taşı) bulunmaktadır. Taşın etrafı çiçek şeklinde kavisli çizgi bezeme ile sınırlandırılmıştır.

Katalog No: 31

Envanter No : 393

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 14.2 cm

En: 4.7 cm

Kalınlık: 0.1 cm

Penes Çapı: 1 cm

Zincir Uzunluğu: 5 cm

Taş Çapı: 0.7 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Yeşil

Kullanılan Teknikler: Güverse, Tel işi, Kakma Tekniği

Kompozisyon : Üçgen şeklinde levhanın kenarları iki sıra çizgi ve nokta bezeme ile sınırlandırılmış olup, içteki alanın üç köşesinde birer tane daire şeklinde burma tel motif vardır. Ortada dört kollu yıldız biçimli tel süslemelerin ortasında yeşil renkte bir taşı bulunmaktadır. Üstte bir kulpu olup, kancası bir zincirle bu kulpa tutturulmuştur. Alt kenarda levha üzerine açılmış on adet dekoratif kulp şeklinde delikleri vardır. Üzerinde pullar bulunan zincirler birer halka ile bunlara tutturulmuştur. Zincirlerden biri düşmüştür.

Katalog No: 32

Envanter No : 408

Bulunduğu Yer : Teşhir (BüyükVitrin)

Adı : Başlık süsü

Müze Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 35cm

En:3 cm

Penes Çapı: 1 cm

Zincir Uzunlukları: 2. 5 x 1. 2 cm

Kırmızı Taşlı Penes Çapı: 1.2 cm

Yeşil Taş Çapı: 1.8 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşların Renkleri: Kırmızı, Mavi, Yeşil

Kullanılan Teknikler: Kakma Tekniği

Kompozisyon : Yassı, yuvarlak, ortası delikli pullardan oluşan zincire boydan boya, ortası delik yuvarlak pulların kısa zincirlerle tutturulmasıyla meydana gelmiştir. Bazı pulların ortasına kırmızı bir tanede mavi renkte boncuk tutturulmuştur. İki yandaki ortadakilere oranla daha uzundur. Zincirin bir ucunda ortasında yeşil renkte taşı bulunan bir kancası vardır. Pulların bazıları eksiktir.

Katalog No: 33

Envanter No : 405

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk:30 cm

Penes Çapı: 1 cm

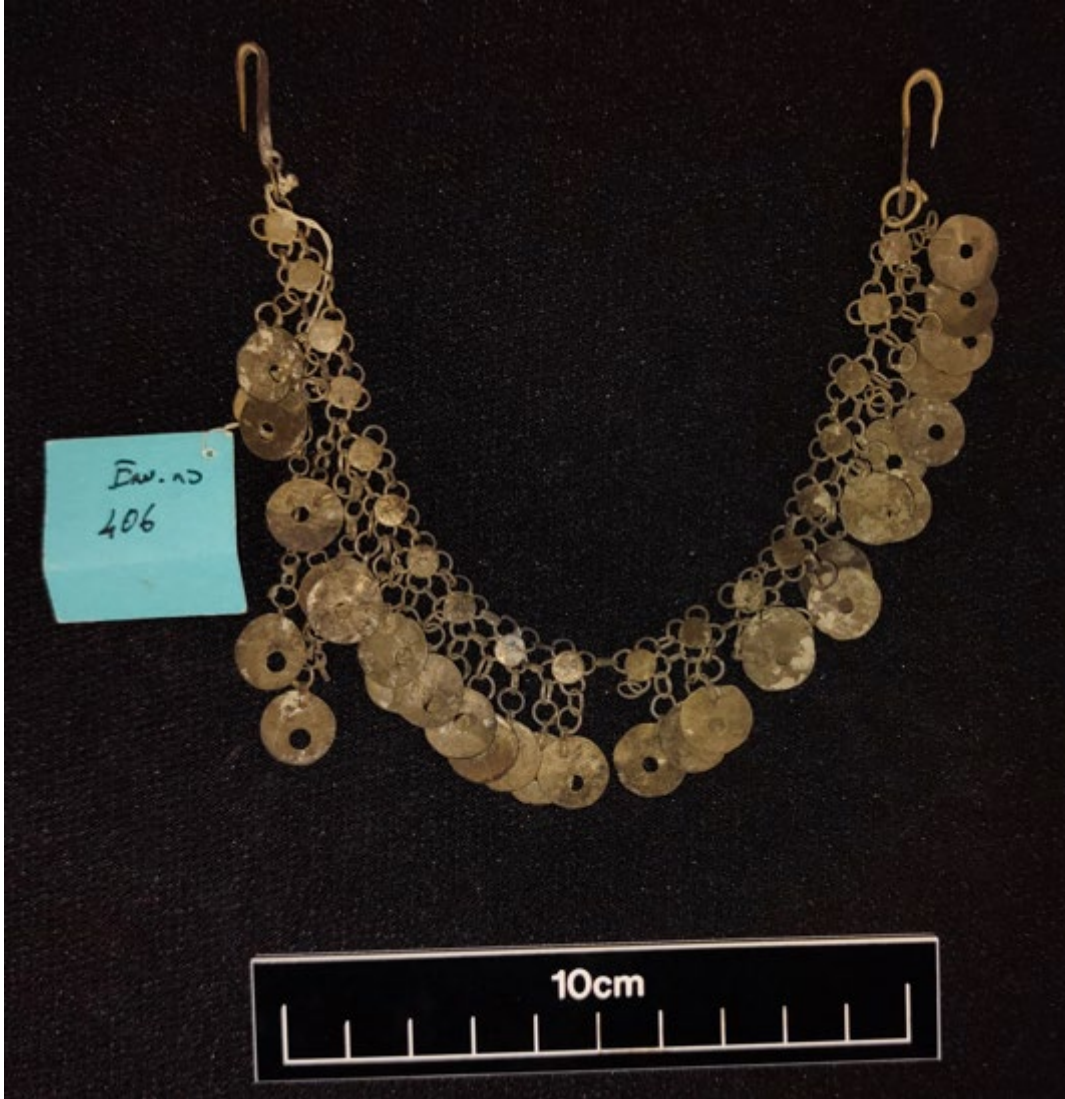
Zincir Uzunluğu: 2.5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kompozisyon : Ortada yuvarlak bir pulcuk ve kenarlarında dört halkalı zincir ve küçük halkaların oluşturduğu zincirin alt kenarına boydan boya ortası delik yuvarlak pulların kısa birer zincirle tutturulmasıyla meydana gelmiştir. İki yandaki zincirler ortadakilerden daha uzundur. Ayrıca iki uçta ve ortada üç tane kancası bulunmaktadır. Zincirlerde ve pullarda eksikler vardır.

Katalog No: 34

Envanter No :406

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 20.5 cm

Penes Çapı: 1 cm

Zincir Uzunluğu: 4 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kompozisyon : Ortasından pullu ve kenarlarından dört halkalı zincir halkasından oluşan 20 cm uzunluktaki zincire boydan boya bir kenarından, ortası delikli yuvarlak metal pulların çok kısa zincirlerle tutturulmasıyla meydana gelmiştir. İki tane ucunda pul bulunan uzun zincir vardır. İki yanlarda birer kancası bulunmaktadır. Pullarda eksikler vardır.

Katalog No: 35

Envanter No : 407

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 28 cm

Yaprak Penes apı: 1.2 cm

Zincir Uzunluğu: 0.7 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Teknikler: Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Ortasından pullu ve yanlarından dört halkalı zincir halkasından oluşan zincirin bir kenarına damla şeklindeki pulların tutturulmasıyla meydana gelmiştir. İki yanda birer kancası bulunmaktadır. Pullarda eksikler vardır. Kancaların geniş kısmında üçer adet kabartma nokta şeklinde süsleme bulunmaktadır.

Katalog No: 36

Envanter No : 409

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 34 cm

En: 2.5 cm

Penes Çapı: 1 cm

Zincir Uzunluğu: 3 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kompozisyon : Ortasından pullu ve kenarlarından dört halkalı zincir halkasından oluşan zincirin bir ucuna boydan boya yuvarlak ortası delik pulların kısa zincirlerle tutturulmasıyla meydana gelmiştir. İki yandaki zincirler diğerlerine oranla daha uzundur. Uçlarda kancası bulunmaktadır. Kancalardan biri yarıdan kırılmıştır.

Katalog No: 37

Envanter No : 410

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 21 cm

Penes Çapı: 1 cm

Zincir Uzunluğu: 3.2 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kompozisyon : Ortasından pullu ve kenarından dört halkalı zincir halkasından oluşan 21 cm uzunluktaki zincirin bir kenarına boydan boya ortası delik yuvarlak pulların tutturulmasıyla meydana gelmiştir. Bir yandaki zincirler diğerklerine oranla daha uzundur. Bir uçta kancası bulunmaktadır. Pullarda eksikler vardır.

Katalog No: 38

Envanter No : 413

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 22 cm

Kanca Genişlik: 1.5 cm

Kabartma Kanca apı: 0.5 cm

Kalınlık: 0.5 cm

Eşkenar Penes apı: 0.7 cm

Taş apı: 0.6 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: KIRMIZI

Kullanılan Teknikler: Dövme, Tel işi Tekniği

Kompozisyon : Damla formunda iki levha ile onları birleştiren ikişer sıra zincirden meydana gelmiştir. Levhanın kenarları küçük daireler şeklinde düzenlenmiştir. Merkezi kısımlarında birinde kırmızı bir taş, diğerinde kabartma metal bir motif vardır. st köşelerinde kancası bulunmaktadır. İki levhayı birleştiren zincirlerden üstteki küçük halkaların birleşmesinden meydana gelmiş olup, uçlarında bir tarafı dövülmüş ve bu yanından birer halka ile zincire tutturulmuş tel süslemelerle bezenmiştir. Alttaki zincir ortada eşkenar dörtgen şeklinde bir pulcuk ve kenarlarında dört halkalı zincir halkasından oluşmaktadır. Uçlarına eşkenar dörtgen şeklinde pulcuklar tutturulmuştur. Tel süslemelerde ve pullarda eksikler vardır.

Katalog No: 39

Envanter No : 417

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müze Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 28 cm

Penes apı: 1.5 cm

Zincir Uzunluğu: 3 cm

Taş apı: 0.5 cm

Kanca ölüsü: 2.8 x 4.5 cm

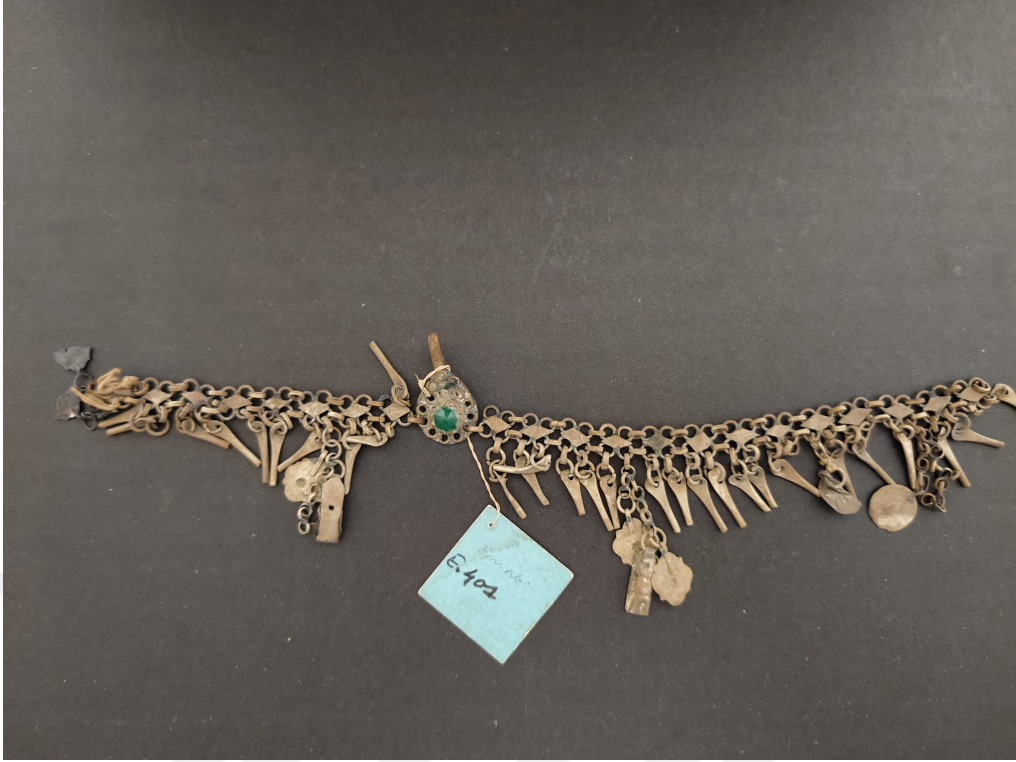
Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Teknikler: Kabartma Tekniği

Kompozisyon : Ortası yuvarlak pulcuk ve etrafı dörder halkalı küçük zincir halkalarından oluşan iki sıra zincir uçlarında dekoratif metal süslemenin yer aldığı başlık süsüdür. Metal süslemelerin kenarları kavisli olup, ite noktalı bordürün çevirdiği alanda filiz motifi ve metal bir yuva vardır. Buralarda olması gereken taşlar düşmüştür. Metal düşlerin alt kenarına ve zincirlerin alt sırasına, uçlarda kenarları tırtıklı metal pullar bulunan zincirler bağlanmıştır.

Katalog No: 40

Envanter No :401
Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)
Adı : Başlık süsü
Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970
İncelenme Tarihi : 15.03.2024
Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)
Boyutları
Uzunluk: 24.5 cm
Penes Çapı: 1 cm
Eşkenar Penes Çapı: 0.5 cm
Zincir Uzunluğu: 3 cm
Taş Çapı: 0.7 cm
Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Yeşil

Kullanılan Teknikler: Kakma, Dövme, Tel işi Tekniği

Kompozisyon : Kenarları küçük daireler şeklinde düzenlenmiş ve merkez kısmında yeşil renkte taş bulunan damla formunda bir levha ile bunun iki yanındaki eşkenar dörtgen şeklinde bir pulcuk ve yanlarda dört küçük halkadan oluşan bir zincirden meydana gelmiştir. Zincirlerin iki yanında olması gereken süslemeler yoktur. Zincirin alt kenarındaki halkalara çeşitli pullarla bir yanı dövülmüş ve bu yanından birer halka ile zincire tutturulmuş tel süslemeler eklenmiştir. Süslemelerde eksikler vardır.

Katalog No: 41

Envanter No : 403

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 11 cm

En: 1.5 cm

Kalınlık: 0.5 cm

Penes Çapı: 1.3 cm

Yaprak Penes Çapı: 1 cm

Taş Çapı: 0.7 cm

Zincir Uzunluğu: 5.5 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Rengi: Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Kabartma, Kakma Tekniği

Kompozisyon : Üstten kancalı, kenarları tırtıklı ve ortasında kırmızı renkte taşı bulunan bir levha ile bunun alt kenarındaki kulpa bir halka ile tutturulmuş on bir adet zincirden meydana gelmiştir on adet zincir ucunda kenarları tırtıklı bir tane yuvarlak pul vardır. Diğer zincirin üzerinde damla formunda pullarla, bir tanede kenarları tırtıklı üzeri kabartma nokta bezeli ve üstten kancası olan bir pul vardır. Pullardan bazıları düşmüştür.

Katalog No: 42

Envanter No : 416

Bulunduğu Yer : B Depo (A Rafı III Bölümde)

Adı : Başlık süsü

Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi: Satın alınma - 25.09.1970

İncelenme Tarihi : 15.03.2024

Dönemi : Geç Osmanlı (19. yy.)

Boyutları

Uzunluk: 17.5 cm

Penes Çapı: 1.2 x 0.7 cm

Zincir Uzunluğu: 6 cm

Taş Çapı: 0.8 cm

Kanca Kalınlığı: 0.5 cm

Kanca Ölçüsü: 2.9 x 1.8 cm

Kullanılan Malzeme : Metal

Kullanılan Taşın Renkleri: Yeşil, Koyu Kırmızı

Kullanılan Teknikler: Delik İşi, Tel işi, Kakma Tekniğı

Kompozisyon : Yanlarda damla formunda iki levha ile onları birleştiren iki sıra zincirden meydana gelmiştir. Levhaları birbirinden farklar vardır. Soldaki levhanın kenarları daire şeklinde delikler açılarak bezenmiştir. Kancanın hemen altında yarım daire şeklinde üç motif vardır. Merkezi kısmında yeşil renkte taşı bulunmaktadır. Sağdaki levhanın kenarları burma tel ile yapılan dairelerle bezenmiş olup merkezi kısmına koyu kırmızı renkte taş bulunur. Bu daire bezemelere birer tane halka tutturulmuştur. Levhaları birleştiren zincir ortada eşkenar dörtgen şeklinde pulcuk ve kenarlarında dört halkalı zincir halkasından oluşmaktadır. Kısa zincirlerle uçlarına yuvarlak pullar tutturulmuştur. Levhanın alt kısmına bağlı olan zincirler diğerlerine oranla daha uzundur. Pullarda ve zincirlerde eksikler vardır.

BÖLÜM 5

5. DEĞERLENDİRME

Yapılan çalışmada Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde yer alan 42 kadın tepelik ve tepelik süsü incelenmiştir (Tablo 1). Kadın tepelik ve tepelik süsleri hem vitrinde yer alan hem de depoda bulunan eserlerden oluşmaktadır. İncelenen eserlerin tamamı Osmanlı dönemine aittir.

Tablo 1. Kadın tepelik ve tepelik süslerinin biçimsel ve malzeme özellikleri

Kat. No	Biçim					Malzeme			Kat. No	Biçim				Malzeme
	Çapa	Daire	Üç levha	Damla	Üçgen	Pirinç	Metal	Gümüş		Daire	Damla	Zincir	Üçgen	
1		X						X	22		X			X
2		X						X	23		X			X
3			X				X		24		X			X
4			X				X		25	X				X
5			X				X		26	X				X
6			X				X		27	X				X
7			X				X		28				X	X
8			X				X		29				X	X
9			X				X		30				X	X
10	X						X		31				X	X
11	X						X		32			X		X
12							X		33			X		X
13				X			X		34			X		X
14				X		X			35			X		X
15							X		36			X		X
16				X			X		37			X		X
17	X						X		38			X		X
18	X						X		39			X		X
19				X			X		40			X		X
20					X		X		41			X		X
21				X			X		42			X		X

Tepeliklerin biçimsel özellikleri göz önüne alındığında çeşitli bir dağılım göstermiştir. Çoğunluğunun zincirlerle birbirine bağlanan formlardan oluştuğu daha sonrasında ise damla formunda, üçgen, çember ve çapa biçiminde oluştuğu görülmüştür (Tablo 1). Biçimsel olarak değerlendirilmeyen eserler arasında üst kısımlarının ve alt kısımlarının farklı biçimlerden oluştuğu ve bunların birbirlerine zincirler ve kulplarla tutturulduğu eserler veya ortası pullu, küçük halkalardan ve zincirlerden oluşan eserler olduğu belirlenmiştir.

Tepeliklerde kullanılan malzeme özelliklerine bakıldığında ise 42 eserden 39'unun metalden yapıldığı, 2'sinde gümüş kullanıldığı ve sadece 1'sinde pirincin

(inko ve bakır karışımı) tercih edildiği tespit edilmiştir. Metaller altın ya da gümüşten daha az değerde olup bunları yaptıranın maddi imkânının da belirlendiği değerlendirilmiştir. Kullanılan malzemeler arasında renkli taşlar da tercih edilmiştir.

Kadın tepelik ve tepelik süslerinin boyutları genel olarak kişinin baş ölçümleri baz alınarak oluşturulan eserlerdir. Bu bağlamda incelendiğinde çaplarının 5.5 cm ile 11 cm arasında, uzunluklarının 10.8 cm ile 35 cm arasında, enlerinin 2.5 cm ile 5.7 cm arasında, zincir uzunluklarının 0.7 cm ile 11 cm arasında ve penes çaplarının ise 0.5 cm ile 2.2 cm arasında olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Aradaki lm farklarının oluşumunun tepelik ve tepelik süslerinin kullanım farklılıklarından dolayı olduğu düşünülmektedir. Eserlerin çoğunluğunu levhaların birbirine zincirlerle bağlı olduğu ortaları pullu ve küçük halkalardan meydana gelen penesler oluşturmuştur

Tablo 2. Kadın tepelik ve tepelik süslerinin boyutları

Tepeliklerin Boyutları						
Kat. No:	ap	Uzunluk	En	Kalınlık	Zincir Uzunluğu	Penes apı
1	10,8 cm			0,3	9,9 cm	1,5 cm
2	10,3 cm			0,2	9 cm	1.7 cm
3		34 cm		0,2	5 cm	1 cm
4		28 cm			5 cm	1 cm
5		28 cm		0,6		1,5 cm
6		28 cm		0,6		1,5 cm
7		32 cm		0,5	3,5 cm	1 cm
8		27 cm		0,4		1 cm

Tepeliklerin Boyutları (Devam)						
Kat. No:	Çap	Uzunluk	En	Kalınlık	Zincir Uzunluğu	Penes Çapı
9		24 cm		0,5		1,2 cm
10	11 cm	10,8 cm	5,7 cm	0,1	2,8 cm	1,1 cm
11		12 cm	4,7 cm	0,1	6 cm	1,2 cm
12		11 cm	2,8 cm	0,2		1 cm
13		13,5 cm	3 cm	0,7	7 cm	1 cm
14		12 cm	3,2 cm	0,2	5 cm	1,3 cm
15		16,7 cm	3,8 cm	0,3	8 cm	2,2 cm
16		12,5 cm	3,3 cm	0,8	5 cm	1,2 cm
17		12,5 cm	5,2 cm	0,6	3,5 cm	1,2 cm
18	5,7 cm	15 cm		0,5	6 cm	
19		12,5 cm		0,3	5,7 cm	1,2 cm
20		12,5 cm	3,2 cm	0,2	7,5 cm	1,2 cm
21		13,7 cm	3,2 cm	0,2	6,7 cm	1,2 cm
22		13 cm	3,1 cm		6,5 cm	0,5 cm
23		13,5 cm	2,8 cm	2,5	6,5 cm	1 cm
24		11 cm	3,7 cm	0,7	5 cm	1,2 cm
25	5,5 cm	14 cm		0,5	7 cm	1 cm

Tepeliklerin Boyutları (Devam)						
Kat. No:	Çap	Uzunluk	En	Kalınlık	Zincir Uzunluğu	Penes Çapı
26	6 cm	18 cm			11 cm	1 cm
27		11 cm	3,6 cm		5,3 cm	1,6 cm
28		12,5 cm	4,6 cm	0,5	6,8 cm	1,3 cm
29		13,5 cm	4,5 cm	0,3	5,2 cm	1,2 cm
30		18 cm	5,7 cm	0,5	11 cm	1 cm
31		14,2 cm	4,7 cm	0,1	5 cm	1 cm
32		35 cm	3 cm		2,5 cm	1 cm
33		30 cm			2,5 cm	1 cm
34		20,5 cm			4 cm	1 cm
35		28 cm			0,7 cm	1,2 cm
36		34 cm	2,5 cm		3 cm	1 cm
37		21 cm			3,7 cm	1 cm
38		22 cm		0,5		0,7 cm
39		28 cm			3 cm	1,5 cm
40		24,5 cm			3 cm	1 cm
41		11 cm			5,5 cm	1,3 cm
42		17,5 cm			6 cm	1,2 cm

Kullanılan teknik açısından tepelik ve tepelik süslemelerinin genel olarak kabartma, kakma ve tel işinden oluştuğu belirlenmiştir (Tablo 3). Bu tekniklerin uygulama ve ekonomik açıdan daha kullanışlı olması sebebiyle tercih edildiği düşünülmektedir. Telkâri tekniğinin uygulama bakımından hem maliyetli hem de uğraştırıcı ve zaman alıcı bir iş olması sebebiyle yüksek gelire sahip kişilerin tercih ettiği düşünülmektedir.

Tablo 3. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan teknikler

Kat. No	Kabartma	Telkari (filigre)	Döküm	Delik işi	Dövme	Kakma/mıhlama	Güverse	Tel işi
1		X						
2		X						
3	X							
4	X							
5	X							
6						X		
7						X		X
8	X							
9	X					X		
10	X					X		

Tablo 4. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan teknikler (Devam)

Kat. No	Kabartma	Telkari (filigre)	Döküm	Delik işi	Dövme	Kakma/mıhlama	Güverse	Tel işi
11						X		
12	X					X		
13	X					X		
14			X					
15	X					X		
16	X							X
17	X					X		
18	X					X		X
19	X					X		X
20						X		
21							X	X
22						X		X
23	X						X	
24	X					X		X
25	X							

Tablo 5. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan teknikler (Devam)

Kat. No	Kabartma	Telkari (filigre)	Döküm	Delik işi	Dövme	Kakma/mıhlama	Güverse	Tel işi
26	X							
27	X							
28						X		
29	X					X	X	
30					X	X		
31						X	X	X
32						X		
33								
34								
35	X							
36								
37								
38					X			X
39	X							
40					X	X		X

Tablo 6. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan teknikler (Devam)

Kat. No	Kabartma	Telkari (filigre)	Döküm	Delik işi	Dövme	Kakma/mıhlama	Güverse	Tel işi
41	X					X		
42				X		X		X
Toplam	22	2	1	1	3	22	4	11

Kadın tepelik ve tepelik süslemelerinde kullanılan taşlarda renkler oldukça çeşitlidir. Kullanılan renkler arasında kırmızı, pembe, mavi, turuncu, bordo ve yeşil bulunmaktadır. En çok kullanılan renkler kırmızı ve yeşildir. Daha sonra mavi kullanılmış ve birer tane de pembe turuncu ve bordo renkli taşlar tercih edilmiştir (Tablo 4). Tepeliklerin bir kısmında ise renkli taşların kullanılmadığı belirlenmiştir. Taşların cinsi bilinmemektedir. 15 Numaralı örnekte ise saydam beyaz renk kullanılmış olması farklılık göstermektedir.

Tablo 7. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan renkler

Kat. No:	Renkler					
	Kırmızı	Pembe	Mavi	Turuncu	Bordo	Yeşil
1	X					
2	X					
3	X					
4						

Tablo 8. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan renkler (Devam)

Kat. No:	Renkler					
	Kırmızı	Pembe	Mavi	Turuncu	Bordo	Yeşil
5	X					X
6					X	X
7	X					X
8						
9						X
10						
11	X					
12						X
13		X				
14						
15			X			
16						
17	X					
18				X		
19						X
20			X			

Tablo 9. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan renkler (Devam)

Kat. No:	Renkler					
	Kırmızı	Pembe	Mavi	Turuncu	Bordo	Yeşil
21						
22			X			
23	X					
24			X			
25						
26						
27						
28						
29						
30						
31						
32	X		X			
33						
34						
35						
36						

Tablo 10. Kadın tepelik ve tepelik süslerinde kullanılan renkler (Devam)

Kat. No:	Renkler					
	Kırmızı	Pembe	Mavi	Turuncu	Bordo	Yeşil
37						
38	X					
39						
40						
41	X					
42						
Toplam	11	1	5	1	1	6

Kadın tepelik ve tepelik süslemelerinde sadece renkli taşlar kullanılmamıştır. Bunlarla birlikte birbirine zincirlerle bağlı pullar, penesler, teller de tercih edilmiştir. Süslemelerde taşlar tek ve çift renk olarak çeşitli şekillerde kullanılmıştır. Birden fazla taşın kullanıldığı durumlarda farklı renkler kullanılırken tek taşın olduğu süslemelerde tek renk uygulanmıştır. Farklı renkli taşların özel günlerle ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Kompozisyon özellikleri bakımından incelendiğinde tepelik ve tepelik süslerinin çoğunluğunun ortasından pullu ve kenarlarından zincir halkalarından oluşan, zincire boydan boya bir kenarından, ortası delikli yuvarlak metal pulların çok kısa zincirlerle tutturulmasıyla meydana gelmiştir.

Tepelik ve tepelik süslemelerinin motif çeşitleri incelendiğinde geometrik süslemelerin daha çok tercih edildiği daha sonra ise bitkisel süslemelerin kullanıldığı belirlenmiştir. Sembolik süsleme motifinin tepelik ve tepelik süslemelerinde çok tercih edilmediği de görülmüştür. Geometrik süslemelerde nokta, daire, eşkenar

dörtgen ve damla motifinin ağırlıklı olarak tepeliklerde kullanıldığı, bitkisel süslemelerde çiçek tercih edildiği ve sembolik süslemelerde ise hilal ve filiz motifinin kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 5).

Tablo 11. Motif çeşitleri

**KADIN TEPELİK VE TEPELİK SÜSLEMELERİNDE KULLANILAN MOTİF
TÜRLERİ**

Kat. No:	Yaprak	Dal	Çiçek	Nokta	Daire	Eşkenar Dörtgen	Üçgen	Filiz	Damla	Hilal
1			X	X					X	
2				X					X	
3			X		X					
4			X				X			
5			X						X	
6			X							
7									X	
8			X		X	X				
9			X			X				
10			X	X						X
11					X					
12	X	X								
13				X		X				

Tablo 12. Motif çeşitleri (Devam)

Kat. No:	Yaprak	Dal	Çiçek	Nokta	Daire	Eşkenar Dörtgen	Üçgen	Filiz	Damla	Hilal
14			X		X				X	
15					X					
16				X		X			X	
17			X	X		X				
18			X	X						
19					X					
20							X			
21				X					X	
22						X				
23				X					X	
24					X	X			X	
25									X	
26				X					X	
27				X					X	
28				X						
29			X	X						
30			X	X						

Tablo 13. Motif çeşitleri (Devam)

Kat. No:	Yaprak	Dal	Çiçek	Nokta	Daire	Eşkenar Dörtgen	Üçgen	Filiz	Damla	Hilal
31				X	X					
32					X					
33					X					
34					X					
35				X					X	
36					X					
37					X					
38					X	X			X	
39				X				X		
40					X	X				
41				X						
42					X	X				
Toplam	1	1	13	18	16	10	2	1	14	1

Kadın tepelik ve tepelik süslemeleri Anadolu kadınlarının feslerini süsleyen zengin çeşitleri, motifleri ve tekniğiyle ön plana çıkan süsleme modelleridir. Kadın tepelik ve tepelik süslemeleri hem fes üzerinde hem de fes olmadan uygulanabilen metal, gümüş ya da altından yapılan çeşitli motifler ve renkli taşlarla da

kullanılabilmektedir. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde incelenen kadın tepelik ve tepelik süslemelerinin çoğunluğunun kırmızı ve mavi renkli taşların kullanılarak hazırlandığı, kabartma ve tel işi tekniklerinin çoğunlukta kullanıldığı, kullanılan malzeme olarak metalin tercih edildiği, gümüşün daha az kullanıldığı belirlenmiştir. Bu durumun ise takan kişinin ya da veren kişinin ekonomik durumuyla ilgili fikir verebilir. Tepeliklerin etrafına takılan ve para, gümüş ya da altın gibi malzemeler genel olarak zenginliğin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Geçmişten günümüze kadar olan süreçte kadın süslemelerinin, tepeliklerin, giyimlerinin, takılarının ve aksesuarlarının ayrı bir yeri vardır. Bunlar arasında kadın başlarının süslemeleri ise tarihte önemli bir yer tutar. Özel günlerde ve normal günlerde kullandıkları tepelikler farklılıklar göstermektedir. Bu süslemeler, teknikler, motifler sadece kadın başlıklarında kullanılmamıştır. Bunlarla birlikte günlük olarak kullanılan eşyalarda da süslemeli ve motifli objelere rastlanılmaktadır.

Fotoğraf 30. Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde yer alan kadın süs eşyaları örnekleri

Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evinde bulunan tepelik örneklerine baktığımızda Tekirdağ Müzesi örnekleri ile benzerlikleri görülmektedir. Hem fes

üzerine konulan hem de zincirlerin uçlarındaki kancalarla tutturulan örnekler görülmektedir.

Fotoğraf 31. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 1

Fotoğraf 32. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 2

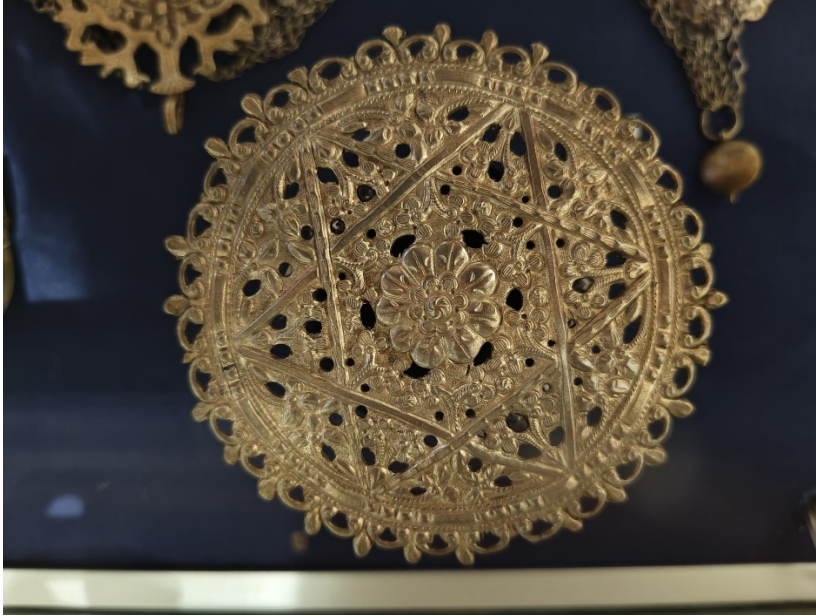
Fotoğraf 33. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 3

Fotoğraf 34. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 4

Fotoğraf 35. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 5

Fotoğraf 36. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 6

Fotoğraf 37. Kırklareli Ali Rıza Efendi Kültür evi tepelik örneği 7

Edirne Türk İslam Eserleri müzesinde bulunan örneklerde benzer özelliktedir. Ancak Edirne örneklerinde malzeme olarak gümüş kullanımının daha yoğun olması bir başkent geleneği olarak düşünülebilir. Saray geleneğinin görsel hafızası geç Osmanlıya kadar sürdürülmüş olmalıdır.

Fotoğraf 38. Edirne Türk İslam Eserleri Müzesi Örnekleri 1

Fotoğraf 39. Edirne Türk İslam Eserleri Müzesi Örnekleri 2

Fotoğraf 40. Edirne Türk İslam Eserleri Müzesi Örnekleri 3

Fotoğraf 41. Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Tepelik örnekleri 1

Fotoğraf 42. Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Tepelik örnekleri 2

Tepelik örneklerinin Anadolu kullanımı ise yaygın olarak fes üzerine oturan tepelik formunda ve zincirlerin uçlarında pullarla süslü örneklerin daha yaygın kullanıldığını söyleyebiliriz.

Fotoğraf 43. Nevşehir Müzesi tepelik örneği (Atabey 2021).

Fotoğraf 44. Kahramanmaraş Müzesi tepelik örneği (Mercimek 2014).

Bu örneklere baktığımızda Trakya ve Anadolu arasında kadın tepeliklerinin biçimsel tercihlerinde farklılıklar görülebilmektedir. Trakya örneklerinin Başkent Edirne'den yayılan beğeniyle biçimlendiğini düşünebiliriz.

SONUÇ

Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde depoda ve teşhirde yer alan 42 kadın tepelik ve tepelik süslemeleri incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda eserlerin Geç Osmanlı Dönemine (19. yy.) ait olduğu, biçimsel ve malzeme özelliklerinin çoğunluğunun zincir formlu ve damla biçiminde olduğu, malzeme olarak metalden üretildiği gümüş veya pirincin çok az derecede kullanıldığı belirlenmiştir.

Tepelik ve tepelik süslerinin boyutları bakımından çaplarının 5.5 cm ile 11 cm arasında, uzunluklarının 10.8 cm ile 35 cm arasında, enlerinin 2.5 cm ile 5.7 cm arasında, zincir uzunluklarının 0.7 cm ile 11 cm arasında ve penes çaplarının ise 0.5 cm ile 2.2 cm arasında olduğu tespit edilmiştir. Aradaki ölçüm farklarının oluşumunun tepelik ve tepelik süslerinin kullanım farklılıklarından dolayı olduğu düşünülmektedir.

Tepelik ve tepelik süslemelerinde renkli taşlar da kullanılmıştır. Kullanılan renkler arasında kırmızı, pembe, mavi, turuncu, bordo ve yeşil bulunmaktadır. En çok kullanılan renkler kırmızı ve yeşildir. Daha sonra mavi kullanılmış ve birer tane de pembe turuncu ve bordo renkli taşlar tercih edilmiştir. Kullanılan taşların değeri bilinmemektedir.

Kadın tepelik ve tepelik süslemelerinde uygulanan teknik açısından kabartma, kakma ve tel işi tekniği tercih edilmiştir. Kullanılmasındaki nedenin malzemeye daha kolay bir şekilde uygulanabilir olması düşünülmektedir.

Motifler açısından incelendiğinde geometrik süslemelerin daha çok tercih edildiği daha sonra ise bitkisel süslemelerin kullanıldığı belirlenmiştir. Sembolik süsleme motifinin tepelik ve tepelik süslemelerinde çok tercih edilmediği de görülmüştür. Geometrik süslemelerde nokta, daire, eşkenar dörtgen ve damla motifinin ağırlıklı olarak tepeliklerde kullanıldığı, bitkisel süslemelerde çiçek motifinin tercih edildiği belirlenmiştir.

Kompozisyon özellikleri bakımından incelendiğinde tepelik ve tepelik süslerinin çoğunluğunun ortasından pullu ve kenarlarından zincir halkalarından oluşan, zincire boydan boya bir kenarından, ortası delikli yuvarlak metal pulların çok kısa zincirlerle tutturulmasıyla meydana gelmiştir.

İncelenen eserler göz önüne alındığında dönemsel olarak kullanılan işçiliğin ne kadar ince ve zahmetli bir işçilik olduğu ortaya çıkmıştır.

Kadın tepelik ve tepelik süslemeleriyle ilgili yapılan çalışmalar genel olarak üniversitelerin takı tasarımı ve el sanatları eğitimi gibi bölümlerinde yapılan araştırmalar ile ilgili olmuştur. Bu yapılan çalışma ile Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan kadın tepelik ve tepelik süsleri biçimsel, kullanılan malzeme, boyutsal, teknik ve süsleme formu açısından değerlendirilmiştir. Literatürde yapılan çalışmalar ile karşılaştırıldığında dönemsel açıdan benzer özellikler gösterdiği yöresel anlamda farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Müzede yer alan diğer kadın süs eşyalarının da malzeme, teknik ve süsleme bakımından benzer özelliklere sahip olduğu görülmüştür.

Yapılan bu araştırma ile Anadolu'da yapılan çalışmalar olan Nevşehir ve Kahramanmaraş örneklerinde tepeliklerin sadece tepelik olarak kullanıldığı; Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne örneklerine bakıldığında ise tepeliklerin sadece tepelik olarak değil tepelik ve onu süsleyen daha çok bir zincir üzerinde muska (üçgen) ve çiçekli parçalardan oluşan kancalı veya tek parça örneklerin aralarda kullanıldığı örnekler yoğun olarak karşımıza çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- AnaBritannica (1994). Tekirdağ, Ana Yayıncılık, Cilt: 29, İstanbul.
- Apak Sevüktekin Melek, Onat Gündüz Filiz ve Erkay Öztürk Fatma (1997). *Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Arık, Rüçhan (2000). *Kubadabad Selçuklu Saray Çinileri*. İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Aslanapa, Oktay (Ed. Emine Gürsoy Naskalı) (2004). "Türk Tarihinde Saç Biçimleri". *Saç Kitabı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Atabey, Cansu (2021). *Nevşehir Müzesinde Bulunan El Sanatı Örneklerinden Kadın Tepelikleri*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- Ateş, Hacer (2011). Tekirdağ, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayın Matbaacılık, Cilt: 40, İstanbul.
- Atik, Neşe (2010). Heraion Teikhos Antik Kenti 2000-2010 Yılı Kazı Çalışmaları, *T.C. Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ İli Değerleri Sempozyumu*, 18 Eylül-21 Ekim 2010 Tekirdağ.
- Aygün, Necmettin (2010). "XIX. Yüzyıl Başlarında İstanbul Merkezli Osmanlı Deniz Taşımacılığı", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı: 23, Ankara.
- Ayhan, Serap (2011). *Tekirdağ ve İlçelerindeki Türk Devri Yapıları (XIV-XVI.Yüzyıl)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale..
- Balta, Nevin (2014). *Anadolu Kadın Başlıkları*. Ankara: Alter Yayıncılık.
- Darkot, Besim. Tekirdağ, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt:12/1.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (1997). *Tekirdağ*. Cilt: 3, İstanbul.
- El Sanatları Teknolojisi Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları*. (2012) Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

- Erginsoy, Ülker (1978). *İslam Maden Satının Gelişimi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erkaplan, Emel (2011). *Ankara İlinde Bulunan Tepeliklerin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi. Ankara.
- Eroğlu Türker ve Yatman Eda (Ed. M. Tekin Koçkar) (2008). "Türk Halk Oyunlarında Giysi Sorunu ve Geleneksellik". *Halk Kültüründe Giyim-Kuşam ve Süslenme Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Basımevi. s. 9-18.
- Ertürk, Nilay (2018). *Orta Asya'dan Osmanlı İmparatorluğu'na Türklerde Giyim Kuşam Tarihi*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Eruz, Fulya (1993). *Konuşan Maden*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gençöz, Sezai (2013). *Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ve 19.Fırka'nın İzinden Tekirdağ'dan Conkbayırı'na*, Tekirdağ Valiliği Yayınları, Tekirdağ.
- Gravürlerle Türkiye Giysiler ve Portreler/1*. (2002). Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Günay, Umay (1986). *Tarihi Türk Kadın Kıyafetleri*. İstanbul: Orta Doğu Video İşletmeleri A. Ş.
- İnciciyan, L., Andreasyan, H. D. (1976). Osmanlı Rumelisi'nin Tarihi ve Coğrafyası, *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4-5, İstanbul.
- Koçu, Reşat Ekrem (1967). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. Ankara.
- Koltuk, M. Taner, Sağlamçubukçu, S. Atilla (2012). *Osmanlı Belgelerinde Tekirdağ*, Kaptan Şirketler Gurubu, İstanbul.
- Kurt, Sezai (2003). Yaşayan Tekirdağ, T.C. Tekirdağ Valiliği, Sistem Multimedia, İstanbul.
- Kurtuluş, Tuba (2017). "Osmanlı Saray Kadının Kökleri Orta Asya'ya Dayanan Baş Giyimi Üzerine Bir Değerlendirme ve Yeni Tespitler". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* (63). s. 452-469.

- Kuşoğlu, Mehmet Zeki (2006). *Resimli Ansiklopedik Kuyumculuk ve Maden Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Mercimek, Kevser (2014). *Kahramanmaraş Geleneksel Giyim Kuşamında Görülen Kadın Tepelikleri, Başlıkları ve Fesleri*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Öney, Gönül (1999). Turkish Arts (Ed. M. Özel). *Selçuklu Seramikleri*. Ankara: Refa Ltd.
- Özbaşı, Tevhide (1989). *Ankara İl Merkezinde Yaşayan Kadınlarda Bulunan Geleneksel Gümüş Takılar Üzerinde Bir Araştırma*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Özdemir, Melda (2019). Bolu İlinde Geleneksel Kadın Başlıkları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi ART-E 2009- 04*. <https://docplayer.biz.tr>
- Özder, Lale (1999). *İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özel, Mehmet (1992). *Folklorik Türk Kıyafetleri*. Ankara: Türkiye Güzel Sanatları Geliştirme Vakfı Yayınları:1.
- Salman, Fikri (2019). *Göktürk Dönemi Kıyafetleri*. Sümerbank Kültür Yayınları. Başnur Matbaası. <https://tr.scribd.com>. Erişim tarihi: 05.06.2024.
- Sayar, Mustafa Hamdi (2010). Perinthos-Herakleia-Marmara Ereğlisi, Eskiçağda Trakya Eyaletinin ve Geç Antik Devirde Avrupa Eyaletinin ilk Başkenti, *T.C. Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ İli Değerleri Sempozyumu*, 18 Eylül-21 Ekim 2010 Tekirdağ, Cilt: 2, İstanbul 2010.
- Sevin, Veli. (2003). *Eski Anadolu ve Trakya I (Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar) Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi*, İstanbul.
- TDV İslam ansiklopedisi 40. Cilt.
- Tanrıdağı, Güلزade (2000). Uygur Kültüründe Saç Örgüleri ve Anlamları, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S: 14, Erzurum, 2000, s.47-53.
- Tuğlacı, Pars (1985). *Osmanlı Şehirleri*, Milliyet Yayınları, İstanbul.

Tuncel, Metin (2011). *Tekirdağ (Bugünkü Tekirdağ)*, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, T.D.V. Yayın Matbaacılık, Cilt: 40, İstanbul.

Yeni Cumhuriyet Ansiklopedisi (1983). *Tekirdağ*, Cilt: 9, Arkın Kitabevi, İstanbul.

İnternet Kaynakları

<https://islamansiklopedisi.org.tr/arama/?q=fes&p=m> 23.01.2024 Erişim zamanı: 00.03.

<https://tekirdag.ktb.gov.tr/TR-75726/genel-bilgiler.html> 23.01.2024 Erişim zamanı: 00.05.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Tekirdağ_yöresi_halk_kültürü 23.01.2024 Erişim zamanı: 00.10.

<https://gonulluyuzbiz.gov.tr/Foundation/Detail?foundationId=1320#:~:text=Tekirdağ%27da%20Osmanlılar%20Döneminde%20Bazı,Alan%20Rüstem%20Paşa%20Kütüphanesi%27dir> 23.01.2024 Erişim zamanı: 00.30.

http://cogrfyharita.com/haritalarim/5_tekirdag_ili_haritasi.png Erişim Tarihi:19.03.2024, 22.01.

https://islamicart.museumwnf.org/database_item.php?id=object;ISL;tr;Mus01;28;tr erişim 01:00

<https://www.antikalar.com/topkapi-sarayi-muzesi-arsiv-ve-kutuphanesindeki-mucevher-tasarmlari> : erişim: 01:26

<https://www.bayrakmuzayede.com/osmanli-donemi-cok-nadir-cift-gelin-zulufugu.html> erişim :01:40

<https://arthill.com.tr/urun/5395504/osmanli-19-yuzyil-saray-isi-hanim-sultan-fesi-19-yuzyil-osmanli-saray-isi-g> erişim saati: 21.07.2024 13:00

<https://www.koseoglukostum.com/kiyafetda2a.html?pid=125&cid=0E> Erişim 21.07.2024 12:02

<https://www.hilalmuzayede.com/urun/4609024/osmanli-gumus-gelin-tepeligi-osmanli-dusuk-ayar-gumusten-mamul-telkari-iscilik> erişim 21.07.2024 14:00

<https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/tekirdag-arkeoloji-ve-etnografya-muzesi> erişim 02.08.2024: 00:13

ÖZ GEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Saadet ACAR

Uyruğu T.C.

